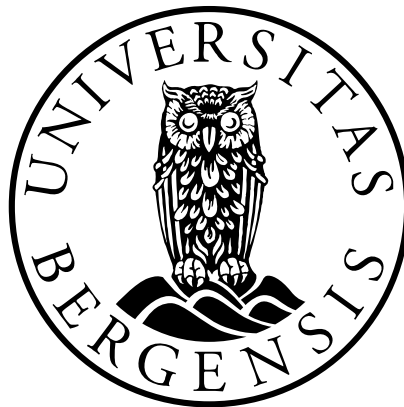

Voldtekt

*En sammenligning av norsk og svensk
straffelovgivning*

Kandidatnummer: 83

Antall ord: 14 873

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

Dato: 10.12.2018

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Presentasjon av emne	3
1.2 Avgrensninger, metode og veien videre.....	4
2 Norsk rett: Straffeloven § 291	6
2.1 Det objektive gjerningsinnholdet	6
2.1.1 «Seksuell omgang» som vilkår for straff	6
2.1.2 «ved vold eller truende atferd», jf. straffeloven § 291 første ledd bokstav a.....	8
2.1.3 «bevisstløs eller av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen», jf. straffeloven § 291 første ledd bokstav b	10
2.1.4 «ved vold eller truende atferd få noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv», jf. straffeloven § 291 første ledd bokstav c 12	
2.2 Skyldkravet.....	13
2.3 Grov uaktsom voldtekt, jf. straffeloven § 294.....	14
2.4 Seksuell handling uten samtykke, jf. straffeloven § 297.....	16
2.5 Voldtekt av barn under 14 år, jf. straffeloven § 299	17
3 Svensk rett: 6 kap. 1 § brottsbalken	18
3.1 Det objektive gjerningsinnholdet	18
3.1.1 «samlag eller annen sexuell handling».....	18
3.1.2 «med en person som inte deltar frivilligt».....	20
3.1.3 «aldri anses delta frivilligt».....	22
3.2 Skyldkravet.....	27
3.2.1 «Uppsåt».....	27
3.2.2 «grovt oaktsam», jf. 6 kap. 1 a § brottsbalken	28
3.3 «våldtäkt mot barn», jf. 6 kap. 4 § brottsbalken.....	29
4 Sammenligning.....	31
4.1 Introduksjon	31
4.2 Hvilke persongrupper vernes av straffebudene?	31
4.3 Hvilke former for seksuelle handlinger omfattes?	32
4.4 Særlig om samtykke	33
4.5 Hva regner straffebudene som ufrivillige seksuelle handlinger?	34
4.6 Hvilket skyldkrav gjelder etter straffebudene?	39

4.7	Fordeler, ulemper og innvendinger	40
5	Konklusjon	45
	Litteraturliste	47

1 Innledning

1.1 Presentasjon av emne

Avhandlingen tar for seg voldtektslovgivningen i norsk og svensk rett. Sverige er et land som Norge sammenligner seg med i mange sammenhenger, og rettssystemene har mange fellestrekk. I sommer innførte Sverige en ny såkalt «samtykkelov». Denne innebærer at det ikke stilles krav om vold, trusler eller bevisstløshetstilstander for å straffes for voldtekt, slik det kreves etter norsk rett. Straffeansvaret baseres på om det foreligger en frivillig deltakelse til den seksuelle handlingen.

Formålet med voldtektslovgivningen etter både norsk og svensk rett er å beskytte retten til seksuell selvbestemmelse og personlig integritet. Et hvert menneske har i enhver situasjon rett til å bestemme over sin egen kropp og seksualitet, og et ønske om ikke å ha samleie eller annen seksuell omgang skal respekteres. Bestemmelsene retter seg mot ufrivillig seksuell kontakt. Voldtektsstraffebudet er imidlertid reservert for de mest alvorlige seksuelle krenkelsene.

Voldtekt er et omfattende samfunnsproblem. Hver tiende kvinne i Norge hevdes å ha vært utsatt for en voldtekt minst én gang i løpet av livet.¹ Voldtekt er en av de mest traumatiske krenkelsene et menneske kan utsettes for. Det er ikke uvanlig at offeret får omfattende helseskader og en følelse av at grunnleggende menneskerettigheter er truet. Den vanskelige bevissituasjonen i voldtektssakene gjør at mange saker ender med henleggelse. Det domfelles få saker. Kripos påpeker i sin voldtektsrapport fra 2012 at særlig festrelaterte voldtekter henlegges fordi slike saker faller utenfor den nåværende juridiske definisjonen av voldtekt, da det i disse sakene gjerne ikke benyttet vold.² Det er relevant å vurdere om en samtykkeregulering ville avhjulpet disse utfordringene uten å gå på bekostning av siktedes rettssikkerhet.

Seksualisert vold har fått økt fokus det siste året, særlig etter #metoo-kampanjen og vinneren av Nobels fredspris.³ Seksuell trakassering og seksualisert vold er satt på dagsorden og en vurdering av straffelovgivningen på dette området er høyst aktuell. Formålet med avhandlingen er å belyse likhetene og forskjellene mellom norsk og svensk straffelovgivning

---

¹ Thoresen og Hjemdal (2014) s. 15

² Kripos (2012) s. 36

³ NRK (2018)

på dette området, og vurdere om en tilsvarende regulering bør innføres i Norge. I lys av kritikken⁴ rettet mot den norske reguleringen, vurderes hvilken av rettssystemene som på best måte ivaretar lovgivningens formål og er i samsvar med de internasjonale menneskerettighetene.

1.2 Avgrensninger, metode og veien videre

Avhandlingen tar utgangspunkt i gjeldende rett. For norsk rett er det straffeloven (heretter strl.) av 2005,⁵ mens for svensk rett er det brottsbalken (heretter BrB)⁶ med den nye reguleringen i kapittel 6 som trådte i kraft fra 1. juli 2018.

Ved sammenligningen tas det utgangspunkt i gjerningsskildringene i straffeloven og brottsbalken. Gjerningsskildringene må imidlertid alltid ses i sammenheng med de allmenne ansvarsvilkårene.⁷ Skyldkravet, både forsettskravet og grov uaktsomhet, blir dermed vurdert. Strafferammene, forsøk eller medvirkning omtales derimot ikke nærmere. Hva som innebærer en grov voldtekt blir også utelatt. Videre avgrenses det mot voldtekt av voksne. Voldtekt av barn blir kun behandlet kort i relasjon til skyldkravet. Det avgrenses mot det straffeprosessuelle.

Videre benyttes den komparative metoden, som er metoden som brukes for å analysere nasjonal rett i forhold til utenlandsk rett.⁸ Den nasjonale rettsregel som er gjenstand for undersøkelse sammenlignes med utenlandsk rett for å påvise forskjeller og likheter mellom disse. Resultatene kan anvendes for å kritisere nasjonal rett, og man kan argumentere for at lovgivningen er uheldig. På denne måten tjener utenlandsk rett som «mønstermodell» for hvordan den interne retten bør tolkes eller utformes.⁹ Metoden kan anvendes som et bidrag til å harmonisere norsk rett med utenlandsk rett ved at metodens resultater kan føre til utforming av ny norsk rett.¹⁰ En vurdering av svensk voldtektslovgivning er særlig aktuelt i lys av samtykkedebatten som har vært i Norge.

Avhandlingen starter med en redegjørelse av voldtektsbestemmelsen etter norsk rett i kapittel 2 og en tilsvarende gjennomgang av den svenske reguleringen i kapittel 3. I kapittel 4 foretas

---

⁴ CEDAW (2012) og Amnesty International

⁵ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

⁶ Brottsbalk (1962:700)

⁷ Gröning, Husabø og Jacobsen (2016) s. 26-27

⁸ Nesland (2007) s. 547

⁹ Nesland (2007) s. 554 og 556

¹⁰ Nesland (2007) s. 556

en komparativ vurdering av reguleringene der forskjeller og likheter belyses. I sammenligningen trekkes det også frem fordeler og ulemper med voldtektsbestemmelsen etter norsk og svensk rett.

2 Norsk rett: Straffeloven § 291

2.1 Det objektive gjerningsinnholdet

2.1.1 «Seksuell omgang» som vilkår for straff

Innledningsvis må det vurderes hvilke former for seksuelle handlinger som omfattes av straffebudet. Svaret finner man i straffebudets gjerningsbeskrivelse. Det følger av strl. § 291 om voldtekt at bestemmelsen gjelder «seksuell omgang». Ordlyden tilsvarer «utuktig omgang» slik den lød frem til lovendringen i 2000. Rettstilstanden er likevel ikke uendret som følge av inkorporeringen av bokstav c i bestemmelsen.¹¹ Det kan diskuteres hvorvidt endringen innebærer en utvidelse av begrepet «seksuell omgang» eller bare ulike måter å ha seksuell omgang på.

Ordlyden «seksuell» krever ikke noen bestemt motivasjon bak den straffbare handlingen, og hevn hensikt rammes også.¹² Selv i tilfeller der det ikke var gjerningspersonens forsett å føre sin penis inn i vagina på fornærmede medregnes.¹³

Samleie omfattes av begrepet «seksuell omgang», men «seksuell omgang» er ikke begrenset til samleie da det omfatter flere handlinger enn de som faller inn under samleiebegrepet.¹⁴ Samleie er dermed en kvalifisert form for seksuell omgang. Begrepet «voldtekt til samleie mv.» er blant annet brukt i tittelen til strl. § 292 første ledd bokstav a-c. Her anses samleie som innføring av kjønnsorganer eller gjenstander i vagina eller anus, samt innføring av penis i munn. Det er uten betydning om den skjer med samme eller motsatt kjønn.¹⁵ Definisjonen innebærer en utvidelse fra tidligere, og det har betydning for forståelsen av «seksuell omgang» da de forhold som faller inn under legaldefinisjonen alltid er å anse som «seksuell omgang».¹⁶

Seksuell omgang omfatter også samleielignende forhold som fysisk berøring mellom blottede kjønnsdeler.¹⁷ Det samme gjelder tilfeller der en mann fører sitt blottede kjønnslem mellom

---

¹¹ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 215

¹² Matningsdal (2016) s. 195

¹³ Rt. 1912 s. 624 og Rt. 1938 s. 614

¹⁴ Andenæs (2009) s. 140

¹⁵ Andenæs (2009) s. 139

¹⁶ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 215

¹⁷ Rt. 1970 s. 1110

kvinnens lår og holder eller beveger det til han får sædavgang, men det kreves ikke sædavgang.¹⁸ Tilsvarende samleiebevegelser mot en annens blottede mage eller seteparti regnes også som seksuell omgang.¹⁹ Imidlertid kreves det ikke at det er utført samleielignende bevegelser.²⁰ I tillegg medregnes suging og slikking av kjønnsorganer som seksuell omgang etter bestemmelsen.²¹ Det samme følger av rettspraksis.²² Videre omfattes masturbasjon, både der den er ensidig som for eksempel i Rt. 1991 s. 554, eller der den er gjensidig slik situasjonen var i Rt. 1921 s. 827. Rt. 1990 s. 551 utgjør et grensetilfelle for hva som rammes av bestemmelsen. Saken gjaldt en kvinne som ble tvunget til å holde fast i gjerningsmannens testikler mens han onanerte seg selv. Retten kom til at tilfellet falt inn under daværende § 192, men at det lå i grenseområdet.

I Rt. 1985 s. 202 kom Høyesterett til at innføring av en eller flere fingre i kvinnens skjede skulle anses som seksuell omgang. Det samme gjelder fingre i endetarmsåpningen.²³ Det er ikke er avgjørende om det gjelder en eller flere fingre, og det er heller ikke nødvendig at gjerningspersonen har foretatt bevegelser med fingeren.²⁴ I Rt. 2008 s. 917 avsnitt 10 kom retten til at det etter omstendighetene kan foreligge seksuell omgang selv om det ikke føres noen finger inn i skjeden.

Høyesterett har slått fast at det har stor betydning hvor på kroppen beføling eller berøring har funnet sted, og om det har skjedd utenpå klærne eller på naken hud.²⁵ I HR-2017-968-A slo imidlertid retten fast at også der faren «gned sin erigerte penis mot ryggen og baken» til datteren som hadde på seg truse og nattkjole, ble regnet som «seksuell omgang». I dommen slås det fast at det skal foretas en helhetsvurdering, og det stilles ikke et absolutt krav til at berøringen skjer på naken hud.

Seksuell omgang avgrenses nedad mot «seksuell handling» som reguleres i §§ 297 og 304.²⁶ Eksempel på seksuell handling er beføling av bryster eller kjønnsorganer.²⁷ Bestemmelsene rammer de fleste tilfeller av seksuell trakassering som gir seg utslag i fysiske handlinger mot fornærmede, og der berøringen har kjønnslig karakter i tillegg til at den er i strid med god sed

---

¹⁸ Rt. 2002 s. 436

¹⁹ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 29

²⁰ Rt. 1938 s. 56

²¹ NOU 1991:13 s. 16 og Ot.prp. nr. 20 (1991-1992) s. 14

²² Bl.a. Rt. 2011 s. 1412 (avsnitt 35) og Rt. 2013 s. 751

²³ Rt. 1990 s. 319

²⁴ Rt. 1989 s. 979

²⁵ Rt. 2006 s. 431

²⁶ NOU 2008:4 s. 18

²⁷ Rt. 1988 s. 1383

og skikk.²⁸ Men seksuell handling er ikke alltid betinget av at det skjer noen fysisk berøring.²⁹ Manglende bevis for seksuell motivasjon er heller ikke avgjørende.³⁰ Avgrensningen mellom begrepene seksuell omgang og seksuell handling trekkes etter berøringens grad av intimitet og intensitet.³¹

2.1.2 «ved vold eller truende atferd», jf. straffeloven § 291 første ledd bokstav a

Frivillighet er utgangspunktet for alle seksuelle tilnærmelser, og dette er det sentrale når man skal vurdere om det foreligger en krenkelse av den seksuelle selvbestemmelse og personlige integritet. For å være straffri må den seksuelle omgangen være frivillig. Det må dermed slås fast hva straffebudet regner som ufrivillige seksuelle handlinger.

I norsk rett tas det utgangspunkt i såkalte samtykke-utelukkende omstendigheter. Voldtekt kan skje på tre ulike, men sidestilte, måter. Bokstav a gjelder tilfeller der gjerningspersonen skaffer seg seksuell omgang gjennom vold eller truende atferd. Voldsbegrepet i voldtektsbestemmelsen er videreført etter revisjonen i 2000 og skal forstås på samme måte som før. Kravet om tvang etter den eldre bestemmelsen er fjernet.³²

Voldsbegrepet er svært vidt og omfatter alle former for bruk av makt mot kropp.³³ Som eksempler på bruk av makt nevnes holdegrep, slag, spark og kvelertak, samt bruk av våpen.³⁴ I juridisk teori er kravet til vold i voldtektsbestemmelsen oppsummert som «enhver maktanvendelse mot fornærmedes legeme som utføres med det forsett å overvinne en alvorlig ment motstand».³⁵ Departementet sluttet seg til definisjonen, men presiserte at det ikke er krav om at offeret har ytet motstand.³⁶

Videre skal voldsbegrepet forstås relativt, og hva som regnes som vold beror på den konkrete situasjonen og fornærmede.³⁷ Det kreves mindre styrke i overgrepet når fornærmede er mindreårig eller på annet vis er i en sårbar posisjon i forhold til gjerningspersonen.³⁸ Det kan

---

²⁸ Rt. 1933 s. 995

²⁹ Rt. 1947 s. 273

³⁰ Rt. 2007 s. 1203 avsnitt 11 og Rt. 2011 s. 833 avsnitt 15

³¹ NOU 2008:4 s. 18

³² Andenæs (2009) s. 142

³³ NOU 1997:23 s. 65

³⁴ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 29

³⁵ Matningsdal (2017) s. 666

³⁶ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 25

³⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 111

³⁸ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 111 og Matningsdal (2016) s. 191

også legges vekt på hvor handlingen har funnet sted, relasjonen mellom gjerningspersonen og fornærmede, og om fornærmede hadde særlig grunn til å frykte gjerningspersonen.³⁹ Rt. 1989 s. 979 bidrar til å avklare hva som regnes som «vold» i lovens forstand. I denne saken var en 41 år gammel mann tiltalt for voldtekt av sin 16 år gamle niese. Den seksuelle omgangen var fremtvunget ved at han hadde tatt tak rundt niesen og klemte henne hardt inntil seg.

Høyesterett kom til at forholdet måtte anses som vold. I en annen dom inntatt i Rt. 1991 s. 824 ble en mann dømt for voldtekt for å ha tiltvunget seg samleie etter å ha skubbet fornærmede ned i en lenestol. Voldsvilkåret var oppfylt også i denne saken. Tilfeller der gjerningspersonen presser fornærmede ned i gulvet eller holder fornærmedes ben eller armer, regnes også som vold etter bestemmelsen.⁴⁰ Dersom fornærmede på andre måter hindres i å komme seg unna, kan det bli et grensedragnings spørsmål mot alternativ b. Hvilket alternativ som benyttes er uten betydning for straffeansvaret.

Volden må være rettet mot fornærmedes person, og være utført av den som oppnår den seksuelle omgangen – eventuelt en medvirker.⁴¹ Er fornærmede slått bevisstløs av en utenforstående tredjemann, kommer bokstav b til anvendelse.

Formuleringen «truende atferd» erstatter «å fremkalle frykt for noens liv eller helse» i strl. 1902 § 192 slik den lød frem til lovendringen i 2000. Bestemmelsen er utvidet da «truende atferd» også omfatter andre trusler enn frykt for liv og helse.⁴² Det innebærer at all truende atferd for å oppnå seksuell omgang nå omfattes av voldtektsbestemmelsen. Begrunnelsen var et ønske om å styrke kvinners rettsvern mot seksuelle overgrep og at endringen innebar en lovteknisk forenkling.⁴³ Den truende atferden kan være verbale trusler, men også annen skremmende atferd gjennom kroppslige signaler som bevegelser, mimikk, kroppsholdning eller blick som fremstår som truende.⁴⁴ Det spiller heller ingen rolle om offeret fysisk ikke kunne sette seg til motverge, eller om hun ikke har våget det (i likhet med «vold».)⁴⁵ Videre fritar det ikke fra ansvar om det trues om en rettmessig handling. Også trusler om avsløringer, rykter, anmeldelse, selvmord og så videre kan omfattes.⁴⁶

---

³⁹ NOU 2008:4 s. 18

⁴⁰ Ertzeid (2006) s. 348 og Rt. 2003 s. 1727

⁴¹ Matningsdal (2016) s. 190

⁴² Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 40

⁴³ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 41

⁴⁴ NOU 1997:23 punkt 4.4.2 og Høgberg og Salomonsen (2010) s. 222

⁴⁵ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 29

⁴⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 216

Den seksuelle omgangen må være en «følge eller en konsekvens» av gjerningspersonens voldshandlinger eller truende atferd.⁴⁷ Volden trenger heller ikke være seksualisert så lenge det foreligger slik årsakssammenheng.⁴⁸ Når det gjelder trusler, trenger ikke trusselen å være fremsatt av gjerningspersonen selv. Det er tilstrekkelig at gjerningspersonen vet at det er trusler som er årsaken til den seksuelle omgangen.⁴⁹ Det avgjørende er hvilken effekt trusselen har på fornærmede. Etter dette er det også uten betydning om trusselen gjelder en annen, eksempelvis en som står fornærmede nær.⁵⁰ Det går frem av forarbeidene at jo mindre alvorlig trusselen er, desto mindre sannsynlig vil det normalt være for at det foreligger årsakssammenheng mellom trusselen og den seksuelle omgangen.⁵¹

2.1.3 «bevisstløs eller av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen», jf. straffeloven § 291 første ledd bokstav b

Det er også voldtekt om man utnytter en hjelpeløstilstand hos fornærmede. Dette alternativet kom inn i voldtektsbestemmelsen i 2000 overført fra en atskillig mildere straffetrussel i strl. 1902 § 193 første ledd første punktum. Formålet var å understreke at slike forhold kan være like alvorlige og straffverdige som dem som tradisjonelt er bedømt som voldtekt.⁵² Flyttingen var ikke ment å skulle medføre noen endringer i gjerningsbeskrivelsen, og tidligere teori og praksis er fortsatt aktuell.

I Ot.prp. nr. 28 s. 41 presiseres det at det er ikke nødvendig med vold eller trusler for å oppnå den seksuelle omgangen. Dette er en av de viktigste konsekvensene av at hjelpeløstilstandene nå er inntatt i voldtektsbestemmelsen, og innebærer en klar straffeskjerpelse av disse handlingene sammenlignet med tidligere.⁵³ I de samme forarbeidene går det frem at forholdet er særlig straffverdig i de tilfellene der gjerningspersonen har fremkalt tilstanden nettopp i den hensikt å utnytte den etterpå. Vurderingskriteriet i disse sakene er om fornærmede var i stand til å motsette seg handlingen. Dette alternativet har større fokus på forhold knyttet til fornærmede sammenlignet med bokstav a.⁵⁴

---

⁴⁷ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 222

⁴⁸ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) punkt 4.3.4.1

⁴⁹ Andenæs (2009) s. 142

⁵⁰ NOU 2008:4 s. 18

⁵¹ Andenæs (2009) s. 142

⁵² NOU 2008:4 s. 18 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 41

⁵³ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 226

⁵⁴ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 223

«Bevisstløs» står ikke i en særstilling i forhold til andre grunner som gjør fornærmede ute av stand til å motsette seg handlingen, men er kun nevnt som et eksempel.⁵⁵ Ordlyden «bevisstløs» omfatter både tilfeller hvor man på grunn av sykdom eller ytre påvirkning har mistet bevisstheten, og tilfeller som søvn og hypnose.⁵⁶ Et eksempel er Rt. 2000 s. 40 der domfelte hadde gitt berusende eller bedøvende midler til flere kvinner slik at de falt i dyp søvn, for deretter å ha seksuell omgang med dem. Imidlertid er det uten betydning for straffeansvar etter bestemmelsen om bevisstløsheten er selvforskyldt eller ikke.⁵⁷

Bestemmelsen verner også personer som av «andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen». Det kan skyldes fysiske forhold som for eksempel at vedkommende er lam, sterkt beruset, utmattet eller bundet.⁵⁸ Tilfeller der den psykiske evnen til motstand er borte omfattes også.⁵⁹ I Rt. 1993 s. 963 hadde tiltalte hatt samleie med en kvinne som var så fyllesyk at hun ikke orket å komme seg unna eller gjøre motstand mot tiltalte. Det ble anført at fornærmede hele tiden hadde fysisk mulighet til å snu seg eller forlate sengen slik at samleie ikke kunne gjennomføres. Høyesterett uttalte at "[s]traffebudet må antas å ramme ikke bare den situasjon at fornærmede er fysisk forhindret fra å motsette seg den utuktige omgang, men også tilfeller hvor den psykiske evne til motstand er borte...».⁶⁰

For psykiske forhold oppstår det en grenseflate mot utnytting av psykisk lidelse eller psykisk utviklingshemming for å oppnå seksuell omgang, som er regulert i strl. § 295 første ledd bokstav b. Hvis den psykiske lidelsen eller utviklingshemmingen har ført til at fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen, er det voldtektsbestemmelsen som skal anvendes, jf. strl. § 291 første ledd bokstav b.⁶¹ Men dersom fornærmede ikke er følelsesmessig i stand til å motsette seg seksuell omgang fordi gjerningspersonen står i et overmaktsforhold eller lignende, kommer strl. § 295 til anvendelse.⁶²

Det gjelder ikke noe krav om årsakssammenheng.⁶³ Det er tilstrekkelig at tiltalte *har* seksuell omgang med noen som ute av stand til å motsette seg handlingen. Hvis den seksuelle

---

⁵⁵ Ertzeid (2006) s. 351

⁵⁶ NOU 1997: 23 s. 61

⁵⁷ NOU 1997: 23 s. 61

⁵⁸ NOU 1997: 23 s. 61

⁵⁹ NOU 1997: 23 s. 61

⁶⁰ NOU 1997: 23 s. 61

⁶¹ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 216

⁶² Ertzeid (2006) s. 351

⁶³ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 216

omgangen finner sted under slike forhold er det altså ikke relevant om fornærmede ville ha samtykke til handlingen under andre omstendigheter.⁶⁴

For tilfeller der den seksuelle omgangen er innledet før en av partene sovner, har det avgjørende for Høyesterett vært hvorvidt handlingen kan sies å være av en mer inngripende karakter etter at fornærmede sovnet, sammenlignet med handlingen forut for dette tidspunktet.⁶⁵ I Rt. 2003 s. 687 fortsatte den seksuelle omgangen etter fornærmede hadde sovnet. Tiltalte ble ikke dømt da han ikke gikk over til mer inngripende handlinger etter fornærmede sovnet, og at forholdet skilte seg fra det som er vanlig å anse som voldtekt. I Rt. 2005 s. 663 ble tiltalte dømt. I denne saken hadde tiltalte og fornærmede hatt oralsex før fornærmede sovnet. Etter at hun hadde sovnet gjennomførte tiltalte et kortvarig samleie med henne, før han angret seg og selv avsluttet handlingen. Tiltalte ble domfelt for den seksuelle omgangen som skjedde etter fornærmede sovnet.

2.1.4 «ved vold eller truende atferd få noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv», jf. straffeloven § 291 første ledd bokstav c

Den tredje måten voldtekt kan skje på følger av strl. § 291 første ledd bokstav c. Alternativet gjelder de tilfeller der gjerningspersonen tvinger fornærmede gjennom vold eller tusler til å ha seksuell omgang med seg selv eller andre. Bestemmelsen var ikke foreslått i Ot.prp. nr. 28 (1999-2000), men ble tilføyd av justiskomiteen under stortingsbehandlingen med begrunnelse om at en slik fremgangsmåte vil «kunne fremstå som særlig ydmykende for offeret».⁶⁶

Bakgrunnen for tilføyelsen var at Høyesterett i Rt. 1999 s. 1718 kom til at gjerningsmannen gikk fri fordi daværende bestemmelse ikke omfattet å tvinge noen til å utføre seksuelle handlinger med seg selv. I dommen kom Høyesterett (under dissens 3-2) til at det å tvinge en person til å føre stearinlys og flasker inn i vagina ikke ble omfattet av voldtektsbestemmelsen. Flertallet mente at begrepet «utuktig omgang» måtte innebære at minst to personer var direkte involvert gjennom fysisk kontakt.

Kravet om årsakssammenheng må være oppfylt etter bokstav c. Videre er vurderingen av om det er utøvd vold eller truende atferd relativ også etter dette alternativet.⁶⁷

---

⁶⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 216

⁶⁵ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 224

⁶⁶ Innst. O. nr. 92 (1999-2000) s. 9-10

⁶⁷ NOU 2008:4 s. 18

2.2 Skyldkravet

I tillegg til gjerningsbeskrivelsen, må som nevnt de alminnelige ansvarsvilkårene være oppfylt.⁶⁸ I det følgende vurderes kravet til subjektiv skyld.

Skyldkravet bygger på en forutsetning om at den enkelte er ansvarlig for sine handlinger, og at hun kan bebreides hvis hun velger å handle i samsvar med gjerningsinnholdet i straffebudet. Skylden må foreligge i handlingsøyeblikket,⁶⁹ og dekke de relevante delene av det faktiske hendelsesforløpet og atferdens ulovlighet.⁷⁰ Skyldkravet innebærer at gjerningspersonen skjønnte eller burde skjønne at den seksuelle omgangen er et resultat av vold, trusler eller utnyttelse. Uten slik kunnskap er det ikke rimelig å forvente at personen skulle handlet annerledes. Lovens krav om at personen har handlet forsettlig, eventuelt uaktsomt, er derfor et viktig utslag av skyldprinsippet.⁷¹

Skyldkravet etter strl. § 291 første til tredje ledd er forsett, jf. § 21, jf. § 22. Dette innebærer at gjerningspersonen må ha hatt til hensikt (hensiktsforsett) å oppnå seksuell omgang på en måte som rammes av strl. § 291 første ledd bokstav a-c, eller at vedkommende holdt for sikkert (visshetsforsett) eller mest sannsynlig (sannsynlighetsforsett) at den seksuelle omgangen ble oppnådd på denne måten. Tilsvarende gjelder dersom gjerningspersonen anså dette som mulig, men likevel bestemte seg for å gjennomføre handlingen selv om gjerningsbeskrivelsen vil bli oppfylt (eventuelt forsett).⁷² For de fleste praktiske forhold kan en si at det foreligger en forsettlig voldtekt dersom overgriperen benytter vold eller kvalifiserte trusler, og han forstår at han dermed tvinger offeret til seksuell omgang.⁷³

En tiltalt skal bedømmes ut i fra sin egen oppfatning av den faktiske situasjonen på handlingstidspunktet, jf. strl. § 25 første ledd. Det betyr at han ikke kan dømmes for voldtekt dersom han faktisk trodde at den seksuelle omgangen var frivillig. Det utelukker ikke straffskyld om vedkommende opprinnelig trodde at ønsket om seksuell omgang var gjensidig, dersom han blir klar over at det ikke er tilfelle og likevel tiltvinger seg samleie eller annen seksuell omgang.⁷⁴

---

⁶⁸ Gröning, Husabø og Jacobsen (2016) s. 26-27

⁶⁹ Eskeland (2015) s. 274

⁷⁰ Frøberg (2016) s. 121

⁷¹ Gröning, Husabø og Jacobsen (2016) s. 119

⁷² NOU 2008:4 s. 19

⁷³ NOU 1997:23 s. 68

⁷⁴ NOU 1997:23 s. 68

Domfellelse for voldtekt forutsetter at gjerningspersonen har handlet forsettlig i forhold til alle objektive straffbarhetsvilkår – Både den seksuelle omgangen, volden/truslene eller hjelpeløsheten, og årsakssammenhengen mellom tvangsmidlene og den seksuelle omgangen.⁷⁵ Dersom tiltalen gjelder voldtekt etter første ledd bokstav a, må det bevises at tiltalte forsto at hans atferd virket truende på fornærmede eller at det var årsakssammenheng mellom voldsutøvelse og etterfølgende seksuell omgang. Gjelder tiltalen voldtekt etter første ledd bokstav b, må det bevises at tiltalte forstod at den fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen.⁷⁶ Ved tiltale etter første ledd bokstav c, må det bevises at tiltalte forsto at hun eller han ved bruk av vold eller truende atferd fikk fornærmede til å ha seksuell omgang med en annen, eller utføre tilsvarende handlinger med seg selv.⁷⁷

Ved voldtekt og andre seksuelle overgrep forekommer det ofte at gjerningspersonen er beruset. Prinsippet om at gjerningspersonen skal bedømmes ut i fra sin egen oppfatning at den faktiske situasjonen gjelder ikke dersom villfarelsen er forårsaket av en selvfor skyldt beruselse. Hvis overgriperen har misforstått situasjonen på grunn av selvfor skyldt rus, vil villfarelsen uansett ikke lede til straffrihet, jf. strl. § 25 tredje ledd. Forsettet fingeres slik at overgriperen i slike tilfeller blir vurdert som om han var edru. Er rusen uforskyldt, kan gjerningspersonen ikke straffes hvis han bedømte situasjonen feil på grunn av beruselsen. Hvis det derimot bare er gjerningspersonens hemninger som er redusert på grunn av rusen, kan han straffes for forsettlig overtredelse av voldtektsbestemmelsen.⁷⁸

2.3 Grov uaktsom voldtekt, jf. straffeloven § 294

Inntil lovendringen av 11. august 2000 var det bare den forsettlige voldtekt som var straffbar. I dag er også grov uaktsom voldtekt straffbart etter strl. § 294. Begrunnelsen for å kriminalisere grov uaktsom voldtekt var fordi det styrket rettsvernet for voldtekts ofre uten at det innebar tilsvarende rettssikkerhetsrisiko for tiltalte.⁷⁹ Grensen mellom den forsettlige og den grovt uaktsomme handlingen beror på gjerningspersonens subjektive forestillinger i gjerningsøyeblikket.⁸⁰ Grensen har først og fremst betydning for strafferammen og straffeutmålingen.⁸¹

---

⁷⁵ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 231 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 31

⁷⁶ Ertzeid (2006) s. 354

⁷⁷ Ertzeid (2006) s. 354

⁷⁸ NOU 1997:23 s. 68 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 31

⁷⁹ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 30-31 og Ertzeid 2006 s. 355

⁸⁰ NOU 2008:4 s. 19

⁸¹ Høgberg og Salomonsen (2010) s. 230

For å straffes etter strl. § 294 må gjerningspersonen være sterkt å bebreide for ikke å ha forstått at den seksuelle omgangen ble oppnådd ved bruk av vold eller trusler, eller at den seksuelle omgangen skjedde med noen som var ute av stand til å motsette seg handlingen.⁸² For at noen skal straffes for slik uaktsomhet må det for det første foreligge et brudd på en objektiv norm for aktsom opptreden.⁸³ At normen er objektiv betyr at samme krav i utgangspunktet stilles for alle. Spørsmålet er om vedkommende forholdt seg slik som en alminnelig fornuftig og hensynsfull person ville gjort i en tilsvarende situasjon.⁸⁴ Aktsomhetsnivået er en rettslig standard som fastlegges av domstolene. For det andre må gjerningspersonen kunne bebreides for å ha brutt aktsomhetsnormen.⁸⁵ Selv om bedømmelsen i utgangspunktet er objektiv, må den likevel foretas ut fra en totalvurdering av den konkrete situasjon, hvor det sentrale er om den handlende ut fra omstendighetene kan bebreides for handlingen.⁸⁶ Den som etter forholdene har gjort så godt han kunne ut i fra sine personlige forutsetninger kan ikke straffes for uaktsomhet.

I teorien skilles det mellom bevisst og ubevisst uaktsomhet. Skillet har ikke nødvendigvis betydning for staffbarheten, men kan ha betydning ved straffeutmålingen.⁸⁷ «Den bevisste uaktsomhet er mangel på hensynsfullhet, og den ubevisste på den oppmerksomhet som må kreves».⁸⁸ Den bevisste uaktsomhet er normalt mer klanderverdig enn den ubevisste.

For at uaktsomheten skal være grov, må det foreligge «...en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet...».⁸⁹ Bedømmelsen beror også her på en totalvurdering av den konkrete situasjonen.⁹⁰ Det er den hensynsløse eller tankeløse atferd som rammes ved kriminalisering av den grovt uaktsomme atferd.⁹¹ Vedkommende må ha opptrådt sterkt klanderverdig i forhold til frivillighetsaspektet, og det må foreligge en situasjon hvor andre åpenbart ville ha forstått at offeret ikke frivillig gikk med på seksuell omgang.⁹²

Da domfellelse for grov uaktsomhet forutsetter at det er mye å bebreide overgriperen for manglende aktsomhet, ligger det også implisitt i denne normen et krav til offeret om å gi

---

⁸² NOU 2008:4 s. 19

⁸³ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 32

⁸⁴ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 32

⁸⁵ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 32

⁸⁶ NOU 1997: 23 s. 70

⁸⁷ NOU 1997:23 s. 70 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 32

⁸⁸ Andenæs (2004) s. 244

⁸⁹ Rt. 1970 s. 1235 og Rt. 1983 s. 1222

⁹⁰ NOU 1997:23 s. 70

⁹¹ NOU 1997:23 s. 72

⁹² NOU 1997:23 s. 72 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 32

uttrykk for at hun ikke vil, at hun er redd og så videre. Uaktsomhetsansvaret er ikke aktuelt ved overfallsvoldtekter, men er særlig praktisk der partene kjenner hverandre fra før.⁹³ Bestemmelsen er særlig aktuell i tilfeller hvor voldsanvendelsen eller den truende atferden har vært relativt beskjeden, eller hvor offeret på grunn av rus eller frykt ikke har vært i stand til å motsette seg den seksuelle omgangen.⁹⁴ Rt. 2006 s. 471 er et eksempel på et tilfelle som omfattes av uaktsomhetsansvaret. I denne saken hadde gjerningsmannen utført samleie med en sterkt beruset kvinne. Et annet eksempel er Rt. 2004 s. 1553, der en mann ble funnet skyldig i to tilfeller av grovt uaktsom voldtekt av en jente ved at han presset penis i hennes skjedeåpning på tross av at fornærmede protesterte og gjorde motstand.

2.4 Seksuell handling uten samtykke, jf. straffeloven § 297

Dersom gjerningsbeskrivelsen ikke er oppfylt etter voldtektsbestemmelsen, kan handlingen rammes av strl. § 297 om seksuell handling uten samtykke. Hva som regnes som «seksuell handling» er redegjort for i punkt 2.1.1.

Videre er det et krav at fornærmede ikke samtykker. Det kreves ikke uttrykkelig samtykke – konkulent atferd er nok. Hvorvidt fornærmede samtykket beror på en helhetsvurdering av situasjonen.⁹⁵ Dersom vedkommende befant seg i en truende eller tvingende situasjon, kan det være et moment som taler mot at samtykke forelå. En forutsetning for å anerkjenne et samtykke er at fornærmede var i en slik posisjon at vedkommende var i stand til å gi det. Eksempelvis kan ikke personer under 16 år gi straffriende samtykke til en seksuell handling.⁹⁶

Skyldkravet er forsett, jf. strl. § 21, jf. § 22. Gjerningspersonen må med vitende og vilje ha foretatt en seksuell handling med fornærmede. Det å komme borti noen ved et uhell er altså ikke straffbart. Dessuten må han ha innsett at fornærmede ikke samtykket, eller i det minste regnet med at vedkommende ikke samtykket, og likevel gjennomført handlingen.⁹⁷

Strafferammen er imidlertid kun på ett års fengsel.

---

⁹³ NOU 1997:23 s. 73

⁹⁴ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 38

⁹⁵ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 163

⁹⁶ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 163

⁹⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 163

2.5 Voldtekt av barn under 14 år, jf. straffeloven § 299

Alle tilfeller av seksuell omgang med barn under 14 år defineres nå som voldtekt av barn, jf. strl. § 299. Det samme gjelder for den som får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, og for den som foretar kvalifiserte seksuelle handlinger med barn under 14 år. Bakgrunnen var et ønske om en sterkere understreking av at barn under den seksuelle lavalder ikke kan samtykke i seksuell omgang, og behovet for å signalisere alvorret i seksuelle overgrep mot barn.⁹⁸ Navneendringen er ikke til hinder for at § 299 kan anvendes i konkurrans med § 291. Det avgjørende er ikke om straffebudene har samme navn, men om det straffbare ved handlingen «heilt ut vert dekt» ved å anvende straffebud A, eller om man får dekket ytterligere sider av saksforholdet ved også å anvende straffebud B.⁹⁹ I tilfeller der barnet ved voldtekten er utsatt for et brutalt overfall, er det nødvendig å anvende § 299 i konkurrans med § 291 for å få markere sidene mot vold.

Det følger av strl. § 307 at det stilles krav til aktsomhet om barnets alder. Av første ledd følger det at uvitenhet om barnets riktige alder ikke fører til straffrihet dersom tiltalte kan klandres for sin uvitenhet. Det gjelder et særskilt strengt aktsomhetskrav hvor det er tilstrekkelig at tiltalte har utvist den letteste graden av uaktsomhet for å bli holdt ansvarlig for sin uvitenhet.¹⁰⁰ Det strenge aktsomhetskravet gjelder også for seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år etter strl. § 302. Bestemmelsen rammer også den som får et barn mellom 14 og 16 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, jf. strl. § 302 første ledd siste punktum. For barn eldre enn 14 år defineres ikke forholdet som «voldtekt» slik det gjør i § 299.

---

⁹⁸ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 243

⁹⁹ Se f.eks. Rt. 2000 s. 40

¹⁰⁰ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 446

3 Svensk rett: 6 kap. 1 § brottsbalken

3.1 Det objektive gjerningsinnholdet

3.1.1 «samlag eller annan sexuell handling»

Mens strl. § 291 krever at det foreligger «seksuell omgang», er det også for svensk rett nødvendig å se på hvilke former for seksuelle handlinger som omfattes. 6 kapittel 1 § BrB retter seg mot «samlag eller annen sexuell handling».

Med «samlag» regnes kun vaginalt samleie.¹⁰¹ Det oppstilles ikke noe krav om at samleie skal være fullbyrdet ved sædavgang eller inntrenging. Videre er tilstrekkelig at mannens og kvinnens kjønnsdeler har vært i berøring med hverandre, og det stilles ikke krav til varighet.¹⁰²

Ved lovendringen i 2005 ble uttrykket «sexuellt umgänge» gjennomgående i 6 kapittel BrB erstattet med «annan sexuell handling». Bakgrunnen for endringen var blant annet at begrepet «sexuellt umgänge» ble kritisert for å lede tankene til en frivillig og gjensidig seksualakt mellom to personer.¹⁰³ Begrepet «annan sexuell handling» skal i all vesentlighet ha samme betydning som det tidligere vilkåret, men omfatte noe mer.¹⁰⁴ Voldtektsbestemmelsen skal fortsatt være reservert for de mest alvorlige seksuelle krenkelsene.¹⁰⁵

Det oppstilles ikke lengre et krav om at en handling innebærer en fysisk og varig kroppslig berøring av den andres kjønnsorgan, eller den andres kropp med sitt eget kjønnsorgan, for at forholdet skal bedømmes som en «seksuell handling», selv om dette fortsatt er utgangspunktet.¹⁰⁶ Avgjørende er om handlingen har hatt en tydelig seksuell karakter og vært egnet til å krenke offerets seksuelle integritet, og ikke handlingens tekniske karakter.¹⁰⁷ For at en handling skal anses å ha en tydelig seksuell karakter er det tilstrekkelig at handlingen har vært av en slik karakter at den typisk sett tar sikte på å vekke eller tilfredsstille begges eller hverandres seksuelle drift.¹⁰⁸ Om den seksuelle handlingen har medført en direkte

---

¹⁰¹ Prop. 2004/05:45 s. 135

¹⁰² Prop. 2004/05:45 s. 135

¹⁰³ Prop. 2017/18:177 s. 16

¹⁰⁴ Prop. 2004/05:45 s. 135

¹⁰⁵ Prop. 2004/05:45 s. 46

¹⁰⁶ Prop. 2004/05:45 s. 34 og 135

¹⁰⁷ Prop. 2004/05:45 s. 33

¹⁰⁸ Prop. 2004/05:45 s. 33

tilfredsstillelse av kjønnsdriften er uten betydning for den rettslige bedømmelsen. Kravet om at handlingen skal ha vært egnet til tydelig å krenke den andre personens seksuelle integritet beror på en objektiv vurdering av de faktiske omstendighetene som skal påvise at handlingen typisk sett innebærer en slik krenkelse.¹⁰⁹ Andre forhold, som at den seksuelle handlingen har skjedd gjentatte ganger, tillegges også vekt.¹¹⁰

«Annan sexuell handling» omfatter både vaginalt, oralt og analt samleie, til forskjell fra alternativet «samlag» som kun omfatter vaginalt samleie.¹¹¹ Handlinger som å føre inn fingre, gjenstander eller en knyttneve i en kvinnes underliv eller anus omfattes også av begrepet.¹¹² Det samme gjelder det å onanere en annen person.¹¹³ NJA 2008 s. 1096 II gjaldt et tilfelle der gjerningsmannen hadde berørt offerets underliv med sin munn uten å føre inn tungen. Dette tilfellet utgjorde en handling som var likestilt med samleie. Det er uten betydning om det er gjerningspersonen eller offeret som utfører den orale handlingen.¹¹⁴ Videre rammes samleielignende handlinger av begrepet «annan sexuell handling», også i tilfeller der direkte berøring hindres av for eksempel klesplagg.¹¹⁵ Selv i situasjoner som ikke innebærer en varig kroppslig berøring, eller der gjerningsmannen selv utfører eller tvinger offeret til å utføre handlinger som hver for seg ikke kvalifiserer for sexuell handling, kan til sammen kvalifisere til en sexuell handling.¹¹⁶

Et annet eksempel er NJA 1996 s. 418. I denne saken hadde gjerningsmannen mens offeret sov tatt av hennes truser, spredd hennes bein slik at kjønnsorganet blottes, strøket henne på kroppen, berørt kjønnsorganet og separert hennes kjønnslepper. Mannen hadde deretter onanert stående foran den sovende kvinnen. Disse handlingene falt inn under lovens begrep.¹¹⁷

En sexuell posering/blotte seg kan også innebære en utførelse av eller medvirkning til en sexuell handling.¹¹⁸ Men det å urinere, tømme tarmen i sexuell hensikt eller få utløsning på offeret, regnes ikke som en sexuell handling. Imidlertid er det ikke utelukket at det kan være situasjoner der slike handlinger etter en helhetsvurdering bør kunne falle inn under begrepet

---

¹⁰⁹ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹⁰ Prop. 2004/05:45 s. 31 og 135

¹¹¹ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹² Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹³ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹⁴ Prop. 2004/05:45 s. 135

¹¹⁵ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹⁶ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹⁷ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹¹⁸ Prop. 2004/05:45 s. 34

seksuell handling.¹¹⁹ Den videre avgrensingen overlates til rettspraksis å avgjøre rettshåndhevingen etter omstendighetene i hver enkelt sak.¹²⁰

3.1.2 «med en person som inte deltar frivilligt»

Som nevnt under den norske gjennomgangen, må den seksuelle omgangen være frivillig for ikke å innebære en krenkelse etter voldtektsbestemmelsen. I Norge tas det utgangspunkt i samtykke-utelukkende omstendigheter. I det følgende vurderes hva det svenske straffebudet anser som ufrivillige seksuelle handlinger.

Seksuallovgivningen er endret slik at grunnvilkåret er om deltakelsen til den seksuelle handlingen var frivillig eller ikke. Den grunnleggende forskjellen sammenlignet med tidligere rett er at vold, trusler eller utnyttelse ikke lengre kreves for ansvar for voldtekt eller seksuelt overgrep.¹²¹

I tidligere lovendringsarbeid og i den allmenne debatten har denne lovgivningen blitt kalt samtykkeregulering eller samtykkelovgivning. I stedet for å benytte samtykkebegrepet som grunnvilkår i bestemmelsen ble ordlyden «inte deltar frivilligt» valgt. Hensikten med den valgte ordlyden er at den uttrykker enhver persons rett til seksuell selvbestemmelse. Ordlyden «delta» behøver ikke omfatte en større aktivitet enn det som gjaldt før lovendringen. Begrepet har et nøytralt innhold og omfatter både aktivitet og passivitet.¹²²

Komitéens forslag om at det skulle fremgå i lovteksten at valget om å delta frivillig må komme til uttrykk, ble ikke vedtatt. Regjeringen mente at et slikt krav kan være støtende i tilfeller der offeret har uttrykt frivillighet, men ikke ønsker å delta, og gjerningspersonen er klar over dette. På samme måte er det uheldig å kriminalisere tilfeller der den seksuelle handlingen er frivillig, men det ikke er gitt uttrykk for det. Ren passivitet vil imidlertid aldri kunne anses som et uttrykk for frivillighet.¹²³ Et slikt vilkår vil også være problematisk da frivilligheten må komme til uttrykk ved hver nye seksuelle handling for at deltakelsen skal anses som frivillig.¹²⁴ Det kan da oppstå vanskeligheter med hensyn til hvilke krav som skal stilles til uttrykket for frivilligheten i overgangen mellom de seksuelle handlingene. Det vil være urealistisk å oppstille et formkrav for hvordan partene skal uttrykke seg ved seksuelt

---

¹¹⁹ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹²⁰ Prop. 2004/05:45 s. 34

¹²¹ Prop. 2017/18:177 s. 30

¹²² Prop. 2017/18:177 s. 31

¹²³ Prop. 2017/18:177 s. 32

¹²⁴ Prop. 2017/18:177 s. 32

samvær.¹²⁵ I forarbeidene fremheves videre at hvordan en person uttrykker sin frivillige deltakelse til seksuelt samvær er veldig varierende. En person som mot sin vilje utsettes for en seksuell handling har ikke ansvar for å si nei eller tydelig vise motvilje til handlingen, på samme måte som han eller hun ikke har ansvar for å tydelig vise vilje til seksuelt samvær. Retten til seksuell selvbestemmelse innebærer at man kan møte seksuelle tilnærmelser som man selv ønsker, herunder med passivitet. På denne bakgrunn ble det ikke innført et krav om at valget om å delta frivillig må komme til uttrykk.¹²⁶

Selv om kravet om uttrykk for frivillighet ikke er inntatt i loven, vil hva offeret har uttrykt eller ikke være en sentral del ved vurderingen av straffeansvar. Den seksuelle selvbestemmelsesretten innebærer at man også kan velge å delta i handlinger som man helst skulle latt være. Det er derfor inntatt i loven at det ved vurderingen av om deltakelsen var frivillig eller ikke skal legges vekt på om frivilligheten har kommet til uttrykk gjennom ord eller handling eller på annen måte. Det skal ikke tas hensyn til om en person innerst inne var positiv eller negativ til seksuelt samvær. Dersom vedkommende valgte å delta i den seksuelle omgangen, og det ikke samtidig forekom trusler, vold eller utnyttelse av en særlig utsatt situasjon, er handlingen straffri uavhengig av om den utsatte egentlig ikke ønsket samværet. Det innebærer at «tjatsex» (sex man maser seg til) ikke er straffbart. Av rettssikkerhetsgrunner er det viktig at den som deltar i en seksuell handling med en person som har gitt uttrykk for en vilje om å delta kan stole på dette.¹²⁷

Frivillighetsvilkåret tar altså sikte på den faktiske opptreden, og ikke på personens indre innstilling. Utgangspunktet er at den som deltar frivillig i en seksuell handling gir uttrykk for sin vilje til å delta på en eller annen måte, og at mangelen på et slik uttrykk normalt forstås som at deltakelsen ikke er frivillig. Det fremgår av lovens ordlyd at dette er omstendigheter det skal vektlegges. I forarbeidene ble det lagt vekt på at momentlistene skaper en tydeligere avgrensning av det straffbare området og øker forutsigbarheten. Det angis ikke noen legaldefinisjon for hva som anses som frivillig deltakelse i loven. Det overlates til rettsåndhevelsen å vurdere hva som regnes som frivillig deltakelse i det enkelte tilfellet.¹²⁸

Hva som kreves av gjerningspersonen for at han skal kunne stole på at den andre personen deltar frivillig beror på situasjonen i sin helhet, med særlig vekt på om frivillighet har kommet

---

¹²⁵ Prop. 2017/18:177 s. 32

¹²⁶ Prop. 2017/18:177 s. 32

¹²⁷ Prop. 2017/18:177 s. 33

¹²⁸ Prop. 2017/18:177 s. 33

til uttrykk gjennom ord eller handling eller på annet vis.¹²⁹ Spørsmål om hvordan offeret opptrådte som gjorde at gjerningspersonen oppfattet det slik at det forelå samtykke, blir av avgjørende betydning. Utgangspunktet er at den som utfører en seksuell handling med en annen person har ansvar for å forsikre seg om at den andre personen vil delta.¹³⁰ Det begrunnes med at en seksuell handling mot noens vilje er en sterk integritetskrenkelse. Dersom den andre parten forholder seg passiv eller gir blandende signaler, kreves det at den aktive part finner ut om personen faktisk vil. Dette kravet gjelder så lenge den seksuelle omgangen pågår, ikke bare innledende i hendelsesforløpet.¹³¹ Ved stilltiende samtykke kan det være vanskelig å skille en frivillig fra en ufrivillig passivitet, og gjerningspersonen må ved usikkerhet forsikre seg om at deltakelsen er frivillig. I tilfeller der gjerningspersonen ikke har forsett om den manglende frivilligheten, kan tilfellet fanges opp av uaktsomhetsansvaret.¹³²

For straffeansvar kreves det at gjerningspersonen gjennomfører («genomför») en seksuell handling med noen som ikke deltar frivillig. Det fremgår av lovmotivene at uttrykket skal forstås slik at straffeansvar ikke bare inntreffer i tilfeller der gjerningspersonen selv tar initiativ til den seksuelle handlingen, men også i tilfeller der offeret tar initiativ til handlingen.¹³³

3.1.3 «aldri anses delta frivillig»

Opplistingen av omstendigheter som aldri kan anses som frivillig deltakelse er viktig for at lovgivningen skal ha et klart og tydelig innhold, og bidrar til konkretisering av bestemmelsen.¹³⁴ Opplistingen er uttømmende på den måte at alle omstendighetene som nevnes innebærer at deltakelsen aldri kan være frivillig. Men den er ikke uttømmende i den forstand at det ikke finnes andre situasjoner hvor en deltakelse kan være ufrivillig.¹³⁵

Det er ikke rimelig at alle uttrykk for frivillighet godtas som et uttrykk for en persons rett til selvbestemmelse. Samtykket vil eksempelvis ikke være et uttrykk for selvbestemmelse dersom han eller hun svarer ja på spørsmålet om en seksuell handling mens gjerningspersonen truer vedkommende med pistol.¹³⁶ Det tas utgangspunkt i de samme omstendighetene som ble

---

¹²⁹ Prop. 2017/18:177 s. 34

¹³⁰ Prop. 2017/18:177 s. 34

¹³¹ Prop. 2017/18:177 s. 34

¹³² Prop. 2017/18:177 s. 34

¹³³ Prop. 2017/18:177 s. 35 og Prop. 2004/05:45 s. 136, 143 og 145

¹³⁴ Prop. 2017/18:177 s. 38

¹³⁵ Prop. 2017/18:177 s. 38

¹³⁶ SOU 2016:60 s. 201

angitt i de tidligere bestemmelsene om voldtekt og seksuell tvang. Eldre rettspraksis tillegges derfor en viss vekt ved vurderingen av gjeldende lovgivning.¹³⁷

Den første omstendigheten som innebærer at deltakelsen ikke skal godtas som frivillig, er tilfeller der den er en følge av mishandling eller annen vold. Den mishandling eller volden som følger av ordlyden er den samme som krevdes for straffeansvar etter den tidligere lovgivningen.¹³⁸ Som mishandling omfattes det å påføre en annen person kroppsskade, sykdom eller smerte, eller sette vedkommende i en maktesløs tilstand eller annen lignende tilstand.¹³⁹ Når det gjelder graden av vold etter lovendringen i 2005, er det tilstrekkelig at gjerningspersonen har gjort noe som betegnes som «våld mot person».¹⁴⁰ Eksempler som nevnes i forarbeidene er å dra i en annen persons arm, dytte eller holde noen fast. Det er tilstrekkelig at gjerningspersonen for eksempel tvinger fra hverandre en kvinnes bein når hun holder dem sammen.¹⁴¹ Det stilles ikke krav om at offeret har gjort fysisk motstand.¹⁴²

Videre innebærer trusler om en straffbar handling at deltakelsen ikke skal godtas som frivillig. Trusler om å anmelde eller angi noen for brudd eller spre et dårlig rykte kan også gi ansvar etter bestemmelsen.¹⁴³ Før lovendringen i 2005 var det krav om trusler om umiddelbar forestående vold mot liv eller helse, eller annen mer betydningsfull interesse. Dette kravet ble ikke videreført. Etter dagens lovgivning vil også andre mildere former av trusler rammes av bestemmelsen, men truslene må være av en viss styrke.¹⁴⁴ De kan rette seg både mot offeret eller en annen nærstående person, for eksempel offerets barn.¹⁴⁵ Imidlertid stilles det ikke krav til at truslene må uttrykkes direkte.¹⁴⁶ For eksempel omfattes tilfeller der noen tvinger en person til samleie gjennom ødeleggelse av den andres eiendeler. Denne handlingsmåten virker tvingene ved at det innebærer en trussel om fortsatt ødeleggelse.¹⁴⁷ Trusler om å anmelde eller angi noen for brudd, eller spre et dårlig rykte, tar sikte på å ramme utpresningstrusler. Det kan dreie seg om trusler om å spre nakenbilder som den truede har sendt til gjerningspersonen.¹⁴⁸ Utilbørighetsvilkåret er tatt bort fra bestemmelsen. Det begrunnes med at det alltid må anses

---

¹³⁷ Prop. 2017/18:177 s. 38

¹³⁸ Prop. 2017/18:177 s. 38

¹³⁹ Prop. 2004/05:45 s. 43

¹⁴⁰ Prop. 2004/05:45 s. 45

¹⁴¹ Prop. 2004/05:45 s. 43

¹⁴² Prop. 2004/05:45 s. 43

¹⁴³ Prop. 2004/05:45 s. 43

¹⁴⁴ Prop. 2017/18:177 s. 38

¹⁴⁵ Prop. 2004/05:45 s. 36

¹⁴⁶ Prop. 2004/05:45 s. 43

¹⁴⁷ Prop. 2004/05:45 s. 43

¹⁴⁸ Prop. 2017/18:177 s. 38

utilbørlig å bruke trusler som påvirkningsmiddel for å få andre til å delta i seksuelle handlinger.¹⁴⁹

Volden eller truslene må være av en slik karakter at de har utgjort en forutsetning for den straffbare handlingen.¹⁵⁰ Straffeansvaret er utvidet etter siste lovendring da det ikke lengre kreves at personen som gjennomfører den seksuelle handlingen er den samme som har utøvet volden eller trusselen mot offeret.¹⁵¹ Dette er begrunnet med at krenkelsen for offeret er like stor uavhengig av hvem som står bak volden eller truslene. Etter dette kan en som utnytter en tvangssituasjon fremkalt av en annen, dømmes som gjerningsperson. En avgjørende forutsetning for straffeansvar er at gjerningspersonen kjente til, eller burde kjenne til, at personens valg om å delta er en følge av vold eller trusler fra en annen person.¹⁵²

Den andre omstendigheten som innebærer at frivillighet ikke foreligger, er dersom gjerningspersonen utilbørlig har utnyttet at en person befinner seg i en «særskilt utsatt situation». Det vurderes om skadelidtes deltakelse er en følge av at gjerningspersonen utilbørlig har utnyttet personen, eller om det er uttrykk for personens frie valg. Etter reformen i 2005 ble bestemmelsen utvidet til at også de alvorligste tilfellene av seksuell utnyttelse ble omfattet av voldtektsbestemmelsen, herunder utnyttelse av en person som på grunn av bevisstløshet, søvn, beruselse eller annen ruspåvirkning, sykdom, kroppsskade eller psykisk sykdom, eller som ellers med hensyn til omstendighetene befinner seg i en «hjälpöst tillstånd». I forarbeidene ble det slått fast at bestemmelsen gjelder uavhengig av hvordan tilstanden har oppstått og om den er uventet.¹⁵³ Hvem som har tatt initiativ til den seksuelle handlingen er også uten betydning. De utnyttelsestilfeller som ble oppregnet i den tidligere voldtektsbestemmelsen er overført uforandret til den nye bestemmelsen.¹⁵⁴

For disse tilfellene av seksuell utnyttelse trenger ikke gjerningspersonen å anvende vold eller trusler, men kan i stedet dra fordel av og utnytte at offeret befinner seg i en utsatt situasjon. Offeret kan for eksempel være helt ute av stand til å forsvare seg eller uttrykke egen vilje. Dette kan skyldes både fysiske og psykiske forhold, jf. ordlyden i bestemmelsen. Begrunnelsen for utvidelsen av bestemmelsen er at den seksuelle krenkelsen som offeret utsettes for i en slik utnyttelsessituasjon er like alvorlig som tilfeller der offeret utsettes for

---

¹⁴⁹ Prop. 2017/18:177 s. 38

¹⁵⁰ Prop. 2017/18:177 s. 17

¹⁵¹ Prop. 2017/18:177 s. 39

¹⁵² Prop. 2017/18:177 s. 39

¹⁵³ Prop. 2004/05:45 s. 47 og 49

¹⁵⁴ SOU 2016:60 s. 209

vold eller trusler.¹⁵⁵ I NJA 1997 s. 538 ble alvorlig beruselse, i kombinasjon med at offeret befant seg i en truende situasjon, bedømt til å være en hjelpeløs tilstand fordi man som følge av beruselse eller narkotikapåvirkning mangler hemninger.

I 2013 ble ordlyden «hjälplöst tillstånd» erstattet med «särskilt utsatt situation». Endringen ble begrunnet med at det kan oppstå situasjoner der offeret ikke er i en hjelpeløs tilstand, men likevel befinner seg i en særskilt utsatt situasjon.¹⁵⁶ I følge forarbeidene kjennetegnes en særskilt utsatt situasjon med at offeret har klart begrensede muligheter til å beskytte sin seksuelle integritet og unngå et overgrep. Hvorvidt offeret befinner seg i en særskilt utsatt situasjon beror på en helhetsvurdering der både offeret som person og ytre omstendigheter vektlegges.¹⁵⁷ Det kreves ikke at offeret er helt ute av stand til å forsvare seg eller kontrollere handlingene sine. Ved en samlet vurdering av situasjonen kan flere omstendigheter til sammen skape en særskilt utsatt situasjon.¹⁵⁸ Som eksempel nevner forarbeidene voldtektsofferets lave alder, som i kombinasjon med for eksempel beruselsesgrad, kan innebære at personen befant seg i en slik situasjon.¹⁵⁹ Dersom to personer har innledet en seksuell omgang frivillig, og den ene personen deretter havner i en situasjon som beskrevet i bestemmelsen, innebærer det at det uttrykte valget om frivillig deltakelse opphører og det seksuelle samværet skal avbrytes.¹⁶⁰

Videre ble ordlyden «allvarlig rädsla» tatt inn i bestemmelsen. Ordlyden ble endret for at det ikke skulle være noen tvil om at også passivitetstilfellene ble rammet av bestemmelsen. Avgjørende er hvordan situasjonen fremstod fra offerets synspunkt. Ordlyden «allvarlig rädsla» innebærer at redselen må være kvalifisert.¹⁶¹ Som eksempel nevnes frozen fright-tilstander der offeret på grunn av gjerningspersonens handlinger blir skrekkslagen og møter overgrepet med passivitet. Passivitet kan også være en bevisst strategi for ikke å bli utsatt for vold.¹⁶²

For å utløse straffeansvar i utnyttelsestilfellene kreves det at utnyttelsen har vært utilbørlig, jf. bestemmelsens ordlyd. Det innebærer at straffeansvar kun gis i tilfeller der den seksuelle handlingen har medført et angrep på den andres seksuelle integritet. Vurderingen av om

---

¹⁵⁵ Prop. 2004/05:45 s. 47 og 49

¹⁵⁶ Prop. 2012/13:111 s. 29-30

¹⁵⁷ Prop. 2012/13:111 s. 30

¹⁵⁸ Prop. 2012/13:111 s. 30

¹⁵⁹ Prop. 2017/18:177 s. 41

¹⁶⁰ SOU 2016:60 s. 212

¹⁶¹ Prop. 2017/18:177 s. 19

¹⁶² Prop. 2017/18:177 s. 19

utnyttelsen var utilbørlig må gjøres ut i fra omstendighetene i det enkelte tilfellet.¹⁶³ Selv om det klare utgangspunkt er at det er utilbørlig i seksuelt henseende å nærme seg en person som sover, bør det finnes et visst rom for å bedømme seksuelle handlinger som retter seg mot sovende personer som tillatte – typisk dersom personene kjenner hverandre.¹⁶⁴

Den tredje omstendigheten som medfører at deltakelsen ikke regnes som frivillig, er dersom gjerningspersonen får en person til å delta gjennom alvorlig å misbruke at personen står i «beroendeställning» (avhengighetsforhold) til denne. Det er uten betydning for straffeansvar om den som står i avhengighetsforhold har tatt initiativ til den seksuelle handlingen eller på annen måte har deltatt frivillig.¹⁶⁵ Etter lovendringen ble de samme gjerningene som ble omfattet av bestemmelsen om utnyttelse av person i avhengighetsforhold tatt inn i voldtektsbestemmelsen. Det ble ansett som rimelig og på linje med utviklingen at disse handlingene bedømmes alvorligere enn før. Vilkårene er de samme og bedømmes på samme måte som tidligere.¹⁶⁶

Handlingene som omfattes av bestemmelsen kan variere mye både når det gjelder hvilket avhengighetsforhold som utnyttes, hvilke seksuelle handlinger som gjennomføres, hvor mange ganger handlingene har skjedd og under hvor lang tidsperiodene overgrepene har foregått.¹⁶⁷ Etter forarbeidene og rettslitteraturen kan avhengighetsforholdet mellom gjerningspersonen og offeret bygge på et ansettelsesforhold eller et lydighetsforhold. Eksempelvis omfattes forholdet en fange har til fengselsbetjenten eller en student har til sensor. Det sentrale er at den ene er avhengig av en beslutning som den andre har mulighet til å ta.¹⁶⁸ Økonomiske forhold kan også omfattes av bestemmelsen. Ved vurderingen av om det gjelder et avhengighetsforhold kan eventuell aldersforskjell mellom gjerningspersonen og den andre ha betydning.¹⁶⁹

Det følger av ordlyden at gjerningspersonen «allvarligt» skal ha misbrukt avhengighetsforholdet. Det innebærer at avhengighetsforholdet har vært avgjørende for, eller i det minste sterkt påvirket, den svakere personens handling.¹⁷⁰ Ved avgjørelsen av om

---

¹⁶³ Prop. 2012/13:111 s. 30

¹⁶⁴ Prop. 2017/18:177 s. 40

¹⁶⁵ SOU 2016:60 s. 215

¹⁶⁶ Prop. 2017/18:177 s. 41-42

¹⁶⁷ SOU 2016:60 s. 214

¹⁶⁸ NJA II 1962 s. 174 (s. 6)

¹⁶⁹ NJA II 1962 s. 174 (s. 6)

¹⁷⁰ NJA II 1962 s. 174 (s. 6)

misbruket i slike situasjoner var «allvarligt», bør det legges stor vekt på arten av avhengighetsforholdet og aldersforskjellen mellom den unge og gjerningspersonen.¹⁷¹

3.2 Skyldkravet

3.2.1 «Uppsåt»

I norsk rett kreves det forsett eller grov uaktsomhet for å straffes for voldtekt. Det må dermed vurderes hvilket skyldkrav som gjelder for det svenske straffebudet.

Skyldkravet i svensk rett stiller krav til at det som kriminaliseres er klanderverdig, og at den som er ansvarlig for handlingen kan klandres. Skyldkravet er også for svensk rett oppfylt ved forsett eller grov uaktsomhet, der forsett anses for å være mest klanderverdig.¹⁷² Det kreves sammenheng mellom den ulovlige handlingen og lovbrysterens forsett eller uaktsomhet.¹⁷³ Forsett og uaktsomhet er ikke nærmere definert i loven, men fremgår av praksis og juridisk teori. Med forsett menes at gjerningspersonen er klar over og forstår betydningen og konsekvensene av det han eller hun gjør.¹⁷⁴ Det er vanlig å skille mellom forsett til straffevilkår som gjelder konsekvenser av handlingen, og forsett til gjerningsomstendigheter. Hvorvidt noen samtykker til å delta i en seksuell handling er et eksempel på en gjerningsomstendighet.¹⁷⁵ De ulike forsettsformene er hensiktsforsett, innsiktsforsett og likegyldighetsforsett.

Hensiktsforsett foreligger dersom gjerningspersonen har en viss motivasjon og utfører handlingen med den hensikt at en viss konsekvens skal inntreffe. Hensiktsforsett gjelder kun forsett til konsekvenser av handlingen, ikke omstendighetene. Dersom gjerningspersonen har til hensikt å gjennomføre den seksuelle handlingen uten at det foreligger frivillighet hos fornærmede, har vedkommende hensiktsforsett.¹⁷⁶

Innsiktsforsett gjelder for de tilfellene der gjerningspersonen innser at en viss konsekvens kommer til å inntreffe eller at en viss omstendighet foreligger. Innsiktsforsettet kan anvendes også i relasjon til ulike typer gjerningsomstendigheter som kreves for straffeansvar. Det

---

¹⁷¹ Prop. 1983/84:105 s. 26

¹⁷² SOU 2016:60 s. 127

¹⁷³ SOU 2016:60 s. 127

¹⁷⁴ SOU 2016:60 s. 128

¹⁷⁵ SOU 2016:60 s. 129

¹⁷⁶ SOU 2016:60 s. 129

kreves da at gjerningspersonen hadde kunnskap om at en viss omstendighet forelå eller ikke, for eksempel at den annen part ikke samtykket til en seksuell handling.¹⁷⁷

Likegyldighetsforsett utgjør forsettets nedre grense. Likegyldighetsforsett gjelder kun der gjerningspersonen finner seg i at risikoen inntreer og likevel utfører handlingen, og ikke for tilfeller der vedkommende stoler på at risikoen ikke inntreffer. I NJA 2011 s. 563 slo Høyesterett fast at det i praksis kreves at gjerningspersonen har regnet med risikoen for at en viss følge skal inntreffe, men at han eller hun ikke har latt det påvirke den videre handlingen. Gjerningspersonen godtar dermed risikoen. Når det gjelder voldtektsbestemmelsen har gjerningspersonen regnet med at det er en risiko for at offeret ikke deltar frivillig, men velger likevel å fortsette den seksuelle handlingen.¹⁷⁸

3.2.2 «grovt oaktsam», jf. 6 kap. 1 a § brottsbalken

Et uaktsomhetsansvar for seksuallovbrudd innebærer en nykriminalisering sammenlignet med tidligere rett. Uaktsomhetsansvaret retter seg mot den omstendighet at gjerningspersonen har vært uaktsom i forhold til at de øvrige personene ikke har deltatt frivillig til den seksuelle handlingen. Når gjerningspersonen har innsett risikoen for at den andre personen ikke deltar frivillig er det klart straffverdig å fortsette med den seksuelle handlingen.¹⁷⁹

Spørsmålet om uaktsomhetsansvar aktualiseres forutsatt at 1) den seksuelle handlingen ikke var frivillig og 2) at gjerningspersonen ikke har hatt forsett til det forhold at det ikke forelå noe gyldig uttrykk for frivillighet.¹⁸⁰ Om vedkommende kan klandres for uaktsomheten eller ikke beror på en vurdering av om det fantes noe gjerningspersonen kunne gjort for å få kunnskap om den manglende frivilligheten, og om han eller hun burde ha gjort det. Om undersøkelsene ikke hadde hjulpet er kravene for uaktsomhet ikke oppfylt.¹⁸¹ Kravene for hva gjerningspersonen burde gjort for å komme til kunnskap varierer fra situasjon til situasjon, og fra person til person. Det tas hensyn til gjerningspersonens personlige forutsetninger og omstendighetene for øvrig.¹⁸²

Ansvar for uaktsomhet deles opp i bevisst og ubevisst uaktsomhet. En gjerningsperson har handlet med bevisst uaktsomhet dersom han eller hun har innsett at det finnes en risiko for en

---

¹⁷⁷ SOU 2016:60 s. 130

¹⁷⁸ SOU 2016:60 s. 130-131

¹⁷⁹ SOU 2016:60 s. 265

¹⁸⁰ SOU 2016:60 s. 268

¹⁸¹ SOU 2016:60 s. 133

¹⁸² SOU 2016:60 s. 133

bestemt virkning, eller at en omstendighet foreligger, men ikke har reagert med likegyldighetsforsett.¹⁸³ Bevisst uaktsomhet er uaktsomhetsansvarets øvre grense. Felles for likegyldighetsforsett og bevisst uaktsomhet er at gjerningspersonen har handlet med en grad av usikkerhet om følgene. I motsetning til likegyldighetsforsett har gjerningspersonen ved bevisst uaktsomhet vært likegyldig til risikoen, men ikke til at risikoen inntreffer.¹⁸⁴ Gjerningspersonen har faktisk innsett at det kan være at den seksuelle deltakelsen ikke er frivillig, men han eller hun har likevel valgt å gjennomføre handlingen. Ved ubevisst uaktsomhet burde gjerningspersonen forstått at viss virkning kan oppstå, eller at en viss omstendighet foreligger, selv om han eller hun ikke faktisk innså risikoen.¹⁸⁵ Den ubevisste uaktsomheten er uaktsomhetsansvarets nedre grense. Normalt er bevisst uaktsomhet mer klanderverdig enn ubevisst uaktsomhet.¹⁸⁶

Det er den grove uaktsomheten som er kriminalisert. Den omfatter alle former av bevisst uaktsomhet, mens kun de mer alvorlige formene for ubevisst uaktsomhet omfattes.¹⁸⁷ Grov uaktsomhet rammer de tilfeller der gjerningspersonen virkelig burde gjort det vedkommende kunne gjort for å få innsikt. Bestemmelsen kommer til anvendelse i særlig straffverdige tilfeller der gjerningspersonen i særlig grad ha avveket fra det som anses som aktsomt.¹⁸⁸ Den nærmere grensen for hva som skal anses som grovt uaktsomt avgjøres av domstolen gjennom rettspraksis.¹⁸⁹

3.3 «våldtäkt mot barn», jf. 6 kap. 4 § brottsbalken

Voldtekt mot barn under 15 år er straffbart etter 6 kapittel 4 § BrB. Bestemmelsen stiller et uttrykkelig krav om forsett for at gjerningen skal kunne straffes, men det er nok at vedkommende var uaktsom med hensyn til barnets alder. Etter bestemmelsen kan gjerningspersonen dømmes for voldtekt mot barn selv om han ikke innså, men hadde rimelig grunn til å anta, at offeret var under 15 år. Gjerningspersonens ansvar avgjøres ut i fra en allmenn uaktsomhetsvurdering uten krav til kvalifisert uaktsomhet.¹⁹⁰ Bakgrunnen for

---

¹⁸³ SOU 2016:60 s. 131

¹⁸⁴ SOU 2016:60 s. 131-132

¹⁸⁵ SOU 2016:60 s. 132

¹⁸⁶ SOU 2016:60 s. 132-133

¹⁸⁷ Prop. 2017/18:177 s. 49

¹⁸⁸ Prop. 2017/18:177 s. 48 og SOU 2016:60 s. 270

¹⁸⁹ Prop. 2017/18:177 s. 49

¹⁹⁰ Prop. 2017/18:177 s. 56

innføringen av uaktsomhetsvilkåret etter bestemmelsen var å sikre at en gjerningsperson som bevisst holder seg uvitende om en ung persons alder, kan dømmes for seksuelt overgrep mot barnet.¹⁹¹

---

¹⁹¹ SOU 2016:60 s. 128

4 Sammenligning

4.1 Introduksjon

I kapittel 2 og 3 ble rettstilstanden i norsk og svensk rett behandlet med utgangspunkt i det objektive gjerningsinnholdet og skyldkravet.

I det følgende foretas det en sammenligning mellom rettssystemene med fokus på likheter og forskjeller. Innledningsvis vurderes hvilke persongrupper og hvilke straffbare handlinger som omfattes av straffebudene. Betydningen av at det foreligger samtykke blir omtalt nærmere under punkt 4.4. Hva straffebudene ser på som ufrivillige seksuelle handlinger og hvilket skyldkrav som gjelder behandles i punkt 4.5 og 4.6. Avslutningsvis pekes det på fordeler og ulemper med de ulike reguleringene, og hvorvidt en lovgivning basert på manglende frivillighet bør innføres i Norge.

4.2 Hvilke persongrupper vernes av straffebudene?

På en del punkt er det norske og svenske straffebudet like, men det foreligger også noen variasjoner. En likhet er at begge straffebudene gjelder uavhengig av kjønn. Det er uten betydning om en kvinne tvinger en mann eller motsatt, eller om personene er av samme kjønn. Selv om samleiebegrepet ikke er kjønnsnøytralt etter svensk rett, gjelder vilkåret «annan sexuell handling» uavhengig av kjønn. Etter dette rammer begge rettssystemene både heteroseksuelle og homoseksuelle forhold.¹⁹² Det samme gjelder voldtekt i ekteskap, partnerskap, samboerskap eller blant forlovede.¹⁹³

En annen likhet er at begge straffebudene omfatter både overfallsvoldtekter og voldtekter der det har vært en erotisk kontakt i forkant, eksempelvis kyssing på en fest.¹⁹⁴ Seksuell omgang med sovende eller overstadig berusede personer er også straffbart etter både norsk og svensk rett. Imidlertid er dette standpunktet nyansert noe i forarbeidene for tilfeller der partene kjenner hverandre godt fra før, og at det i slike tilfeller kan tenkes unntak fra dette utgangspunktet.

---

¹⁹² Andenæs (2009) s. 144 og Prop. 2017/18:177 s. 16

¹⁹³ Rt. 1974 s. 1121 og Matningsdal (2016) s. 191

¹⁹⁴ Andenæs (2009) s. 144

Videre er voldtekt mot barn straffbart etter begge straffelovene. Både strl. § 299 og 6 kapittel 4 § BrB definerer forholdet som «voldtekt»/«våldtäkt» mot barn. En ulikhet mellom rettssystemene er at den seksuelle lavalder i Norge er 16 år, mens den er 15 år i Sverige. Det svenske straffebudet verner barn under 15 år, mens strl. § 302 verner barn opp til 16 år. Det innebærer at norsk rett gir et bedre vern for barn mellom 15 og 16 år. Imidlertid blir forholdet bare definert som voldtekt etter norsk rett i tilfeller der fornærmede er under 14 år. Overgrep mot et barn mellom 14 og 15 år defineres dermed kun som voldtekt etter svensk rett.

Hvilke persongrupper som vernes etter den norske og svenske reguleringen er langt på vei identiske.

4.3 Hvilke former for seksuelle handlinger omfattes?

Samleie omfattes av både det norske og svenske straffebudet. En ulikhet mellom reguleringene er at samleiebegrepet er eksplisitt nevnt i den svenske voldtektsbestemmelsen, i motsetning til den norske. En annen ulikhet er at begrepet er langt snevrere enn etter norsk rett, da det kun omfatter vaginalt samleie. Imidlertid har samleiebegrepet liten selvstendig betydning etter begge reguleringene. Det er av større interesse å vurdere om «seksuell omgang» og «annan sexuell handling» har ulik rekkevidde.

Felles for «seksuell omgang» etter norsk rett og «annan sexuell handling» etter svensk rett er at begge rammer samleielignende forhold. Forholdet omfattes av begge straffelovene selv om direkte berøring hindres av for eksempel klesplagg. Straffebudene har videre det til felles at de rammer orale overgrep uavhengig av om det er gjerningspersonen eller offeret som utfører den orale handlingen. Det samme gjelder det å føre inn fingre eller gjenstander i kvinnens skjede eller endetarmsåpning. En annen likhet er at masturbasjon regnes som «seksuell omgang» etter norsk rett og «annan sexuell handling» etter svensk rett. Det gjelder både tilfeller der gjerningspersonen masturberer offeret og tilfeller der han tvinger offeret til å masturbere. En ulikhet mellom straffebudene er imidlertid at blotting i noen tilfeller kan omfattes etter den svenske bestemmelsen. Dette innebærer en utvidelse sammenlignet med norsk rett.

Et annet fellestrekk med rettssystemene er at begge omfatter tilfeller der den seksuelle handlingen utføres av fornærmede selv eller en annen enn gjerningspersonen.¹⁹⁵ Det følger det direkte av ordlyden i strl. § 291 første ledd bokstav c. For svensk rett fremgår det av forarbeidene og rettspraksis. I NJA 2015 s. 501 ble det slått fast at overgrep kan skje uten kroppslig berøring fra gjerningsmannen.

Etter dette subsumeres hovedsakelig de samme handlingene under voldtektsbestemmelsen etter norsk og svensk rett.

4.4 Særlig om samtykke

Etter verken norsk eller svensk straffelov kommer bestemmelsen om voldtekt til anvendelse på frivillig seksuell omgang mellom personer over den seksuelle lavalder. Samtykke regnes som en straffrihetsgrunn. Begrepet straffrihetsgrunn benyttes ofte som betegnelse på omstendigheter som gjør at en handling er straffri selv om den oppfyller det objektive gjerningsinnholdet i en straffebestemmelse.¹⁹⁶ Imidlertid vurderer rettssystemene samtykke dit hen at gjerningsbeskrivelsen i voldtektsbestemmelsen ikke er oppfylt.¹⁹⁷ Samtykke er et uttrykk for frivillighet. Dersom frivillighet foreligger er ikke de objektive straffbarhetsvilkår oppfylt fordi uttrykket for frivillighet ikke er følge av volden eller truslene. Kravet om årsakssammenheng er følgelig ikke oppfylt.¹⁹⁸ Frivilligheten må foreligge når den seksuelle handlingen innledes, og gjennom hele samværet, for at handlingen skal være straffri etter rettssystemene. Videre kan et samtykke når som helst trekkes tilbake etter både norsk og svensk rett.

En annen likhet mellom straffelovene er at personer under den seksuelle lavalder kan ikke gi straffriende samtykke til seksuell omgang. Hvorvidt seksuell omgang med en mindreårig også rammes av voldtektsbestemmelsen, beror på en konkret vurdering.¹⁹⁹ Et annet fellestrekk med norsk og svensk rett er at personer som lever i voldelige forhold, og personer som er i særskilt utsatte situasjoner, kan delta frivillig i seksuelle handlinger. Det må avgjøres i det enkelte tilfellet om kravet til årsakssammenheng er oppfylt.²⁰⁰

---

¹⁹⁵ Prop. 2017/18:177 s. 79

¹⁹⁶ NOU 1997:23 s. 65

¹⁹⁷ NOU 1997:23 s. 65

¹⁹⁸ Prop. 2017/18:177 s. 38 og SOU 2016:60 s. 204

¹⁹⁹ NOU 1997:23 s. 65

²⁰⁰ Prop. 2017/18:177 s. 39 og SOU 2016:60 s. 204 og 212

Felles for rettssystemene er at samtykke innebærer at den seksuelle handlingen er frivillig og dermed straffri. Straffebudene tar altså sikte på å ramme ufrivillige seksuelle handlinger.

4.5 Hva regner straffebudene som ufrivillige seksuelle handlinger?

Likt for den norske og svenske voldtektslovgivningen er at de tar sikte på å ramme tilfeller der den seksuelle handlingen ikke er frivillig fra offerets side. Reguleringene har imidlertid ulike måter å gjøre dette på.

Etter lovendringen i Sverige er frivilligheten det sentrale vilkåret i bestemmelsen. Dersom noen har seksuell omgang med en person som ikke deltar frivillig, vil dette straffes som voldtekt. Det innebærer at vold, trusler eller utnyttelse ikke lengre kreves for ansvar for voldtekt eller seksuelt overgrep. Dette er ulikt fra strl. § 291 der kravet til frivillighet ikke fremgår eksplisitt av ordlyden. Bestemmelsen stiller i stedet krav til at det foreligger kvalifiserende omstendigheter for at forholdet skal subsumeres som voldtekt. Rettssystemene skiller seg fra hverandre ved at det norske straffebudet, i motsetning til det svenske, tar utgangspunkt i samtykke-utelukkende momenter. På den annen side retter disse momentene seg mot tilfeller der frivillighet mangler, og det ligger dermed en klar forutsetning om at handlingen skjer mot offerets vilje. Således er det bristende samtykket grunnspørsmålet i vurderingen ved begge reguleringene.

Videre er rettssystemene ulike ved at gjerningspersonen etter svensk rett gjerningspersonen må forsikre seg om at den seksuelle omgangen er frivillig. Et slikt krav er det ikke etter norsk rett. Det stilles dermed strengere krav til gjerningspersonens opptreden etter den svenske reguleringen.

Seksuell omgang uten samtykke er imidlertid straffbart også etter norsk rett. Slike tilfeller subsumeres ikke under voldtektsbestemmelsen slik de gjør i Sverige, men etter strl. § 297 som gjelder seksuell handling uten samtykke. Bestemmelsen omfatter også handlinger som regnes som seksuell omgang, da seksuell omgang er betegnelsen på de mer alvorlige formene for seksuell handling. Denne bestemmelsen har imidlertid en strafferamme på ett års fengsel. Det har vært diskutert om en god løsning heller hadde vært å øke strafferammen etter denne bestemmelsen.²⁰¹ Samtykke er det sentrale vilkåret etter bestemmelsen i likhet med den

---

²⁰¹Agder lagmannsrett (2013) s. 4

svenske reguleringen. Dersom forholdet skal subsumeres inn under den norske voldtektsbestemmelsen må det i tillegg foreligge andre kvalifiserende omstendigheter som gir uttrykk for ufrivilligheten.

Det kan stilles spørsmål ved om den svenske reguleringen fanger opp flere tilfeller sammenlignet med det norske straffebudet. Det har blitt argumentert med at en regulering om bristende frivillighet vil fange opp flere tilfeller av ufrivillig seksuell omgang sammenlignet med utformingen etter norsk rett.²⁰² Som eksempel nevnes blant annet frozen fright-tilfellene. Det er ikke upraktisk at fornærmede blir handlingslammet av frykt for selve situasjonen og hva som kan skje hvis han eller hun gjør motstand, uten at dette nødvendigvis skyldes vold eller truende atferd fra tiltalte. Dette tilfellet kan imidlertid omfattes av ute av stand-alternativet i strl. § 291 første ledd bokstav b. På den annen side kan det tenkes tilfeller der fornærmede protesterer verbalt, men fysisk forholder seg passiv, slik at det ikke er nødvendig for gjerningspersonen å bruke vold for å gjennomføre den seksuelle omgangen. Tilfeller der det kan bevises at den seksuelle omgangen skjedde uten samtykke, og tiltalte har utvist skyld i forhold til dette, er det klart straffverdig. Et slikt tilfelle subsumeres ikke under strl. § 291 dersom fornærmede er i stand til å yte motstand. Dette taler for at det svenske straffebudet rammer tilfeller av ufrivillig seksuell omgang som det norske straffebudet ikke omfatter. Et annet tilfelle som trolig ikke rammes av norsk lovgivning, men omfattes av den svenske, er tilfeller der fornærmede lures til å tro han eller hun har seksuell omgang med en annen enn gjerningspersonen. Et slikt tilfelle vil ikke være frivillig deltakelse etter den svenske reguleringen.

På den annen side vil manglende samtykke ofte kunne utledes av måten handlingen ble begått eller omstendighetene rundt denne. Det innebærer at ufrivillig seksuell omgang sjelden foreligger uten at det samtidig foreligger andre kvalifiserende omstendigheter ved handlingen, som vold, trusler eller utnyttelse av hjelpeløshet. Det taler for at de ulike reguleringsmåtene i praksis hovedsakelig rammer de samme tilfellene. Etter dette vil den svenske reguleringen fange opp enkelte tilfeller som ikke omfattes av den norske bestemmelsen, men i mange saker vil det foreligge kvalifiserende momenter i tillegg slik at forholdet omfattes også etter det norske straffebudet. Videre kan det også ha betydning at norsk rett har flere straffebud som

---

²⁰² Amnesty International

retter seg mot seksuallovbrudd, herunder strl. § 295, til forskjell fra svensk straffelov. Dette omtales nærmere nedenfor.

Straffebudene har det til felles at begge har opplistet omstendigheter der frivillighet aldri foreligger. Den sentrale forskjellen mellom rettssystemene er imidlertid at det etter norsk rett kreves at en av disse omstendighetene foreligger for at forholdet skal anses som voldtekt, mens svensk rett ikke legger avgjørende vekt på om disse omstendighetene er oppfylt.

Vold og truende atferd

En likhet mellom rettssystemene er at bruk av vold eller trusler innebærer at samtykke er utelukket og deltakelsen aldri kan være frivillig. Det svenske straffebudet nevner både mishandling og annen vold, til forskjell fra den norske reguleringen som kun nevner vold. Imidlertid favner det norske voldsbegrepet svært vidt, og tilfeller som etter svensk rett anses som mishandling omfattes av «vold» etter norsk rett. Felles for det norske og svenske voldsbegrepet er at det omfatter både det å holde noen fast og skubbing/dytting. En annen likhet er at det ikke stilles krav om at fornærmede har gjort motstand etter reguleringene.

Straffebudene er ulike ved at den svenske bestemmelsen er mer detaljert enn den norske. I svensk rett oppregnes trusler om en straffbar handling, trusler om anmeldelse og trusler om å spre rykter eksplisitt i voldtektsbestemmelsen, i motsetning til det generelle begrepet «truende atferd» i strl. § 291. Selv om disse handlingene ikke er opplistet i den norske bestemmelsen, omfattes de av begrepet «truende atferd». Felles for reguleringene er at typiske utpresningstrusler, som for eksempel å spre nakenbilder offeret har sendt til gjerningspersonen, omfattes av voldtektsbestemmelsen. Det samme gjelder dersom det trues om en rettmessig handling. En annen likhet er at trusselen ikke må uttrykkes direkte. Det innebærer at det ikke kun er verbale trusler som omfattes, men også kroppslige signaler.

En annen forskjell er at svensk straffelov krever at trusselen må være av en viss styrke, mens all truende atferd for å oppnå seksuell omgang medregnes i Norge. Dette modifiseres likevel noe ved uttalelser i de norske forarbeidene om at jo mindre alvorlig trusselen er, desto mindre sannsynlig vil det normalt være at det foreligger årsakssammenheng mellom trusselen og den seksuelle omgangen. Det sentrale i begge rettssystemene er om volden eller truslene var en forutsetning for den seksuelle omgangen, altså om det foreligger årsakssammenheng. Det medfører at tilfeller der partene er enige om at vold skal inngå som en del av den seksuelle omgangen, ikke vil straffes som voldtekt verken i Norge eller i Sverige. Et annet resultat av

kravet til årsakssammenheng i straffelovene er at det ikke stilles krav om at truslene er fremsatt av gjerningspersonen selv, da det avgjørende er at truslene er årsaken til den seksuelle omgangen. Felles for reguleringene er at effekten truslene har på fornærmede er det sentrale. Det er derfor uten betydning om trusselen retter seg mot offeret eller en annen nærstående person. For svensk retts vedkommende kan forholdet rammes av voldtektsbestemmelsen selv i tilfeller der volden er utøvd av en annen person, i motsetning til norsk rett som krever at gjerningspersonen har utøvet volden.

Utnyttelsestilfellene/hjelpeløstilstandene

Tilfeller der fornærmede er i en hjelpeløs tilstand eller særlig utsatt situasjon, og dette utnyttes av gjerningspersonen for å skaffe seg seksuell omgang, omfattes av voldtektsbestemmelsen etter begge straffelovene. Reguleringene har videre det til felles at det ikke er nødvendig med vold eller trusler i slike tilfeller der gjerningspersonen drar fordel av og utnytter offerets utsatte situasjon.

Straffebudene skiller seg fra hverandre ved at den svenske bestemmelsen er langt mer detaljert enn den norske. Det svenske straffebudet har opplistet en rekke omstendigheter i bestemmelsens ordlyd til forskjell fra den norske som kun nevner bevisstløshet særskilt. Bevisstløshet nevnes også i det svenske straffebudet, men kun som en av flere omstendigheter. Imidlertid er det presisert i de norske forarbeidene at bevisstløshet kun er et eksempel og ikke står i en særstilling i forhold til andre grunner. I Sverige er tilfeller der offeret etter omstendighetene ikke er i stand til å forsvare seg som følge av psykiske forhold særskilt nevnt i bestemmelsen. Slike psykiske forhold omfattes også av den norske bestemmelsen. Dette følger av de norske forarbeidene, og kan ikke leses ut av ordlyden slik det kan etter svensk rett. Videre har det svenske straffebudet inntatt vilkåret «allvarlig rädsla» uttrykkelig i ordlyden for å tydeliggjøre at passivitetstilfellene omfattes. Passivitetstilfellene vil også kunne falle inn under den norske bestemmelsen forutsatt at fornærmede var ute av stand til å protestere eller sette seg til motverge etter § 291 første ledd bokstav b.

Videre må det vurderes om det er forskjell på den norske ordlyden som rammer tilfeller der offeret er «ute av stand til å motsette seg handlingen» og den svenske ordlyden der offeret befinner seg i en «särskilt utsatt situation». Vurderingen av om offeret befinner seg i en «särskilt utsatt situation» etter svensk rett beror på en helhetsvurdering der både offeret som person og ytre omstendigheter vektlegges. Det er ulikt i forhold til norsk rett som krever at offeret er helt ute av stand til å forsvare seg eller kontrollere handlingene sine. Dette kravet

følger direkte av ordlyden i strl. § 291 første ledd bokstav b. Etter dette har den svenske bestemmelsen et videre anvendelsesområde enn den norske. Anvendelsesområdet snevres imidlertid noe inn som følge av utilbørighetsvilkåret i den svenske bestemmelsen.

En likhet med rettssystemene er at for tilfeller der fornærmede har samtykket til handlingen i bevisst tilstand, ikke medfører at gjerningspersonen har rett til å benytte seg av samtykket etter hjelpeløsheten har inntrådt.²⁰³

Med en annen eller seg selv

Etter både norsk og svensk rett omfattes tilfeller der offeret tvinges til seksuell handling med en annen eller seg selv. Dette følger direkte av strl. § 291 første ledd bokstav c, men fremgår ikke uttrykkelig av ordlyden i 6 kapittel 1 § BrB. Imidlertid følger det av de svenske forarbeidene at dette er gjeldende rett.

Avhengighetsforhold

Tilfeller der gjerningspersonen alvorlig misbruker at offeret står i et avhengighetsforhold til han eller henne rammes av den svenske voldtektsbestemmelsen. Tilsvarende alternativ følger ikke av strl. § 291. Imidlertid er det straffbart å misbruke avhengighetsforhold etter strl. § 295 første ledd bokstav a. Forskjellen på norsk og svensk rett er at forholdet er subsumert under voldtektsbestemmelsen i Sverige, mens forholdet ikke defineres som voldtekt i Norge.

Oppsummert

Langt på vei regnes de samme handlingene som ufrivillige etter norsk og svensk rett. Men i norsk rett er handlingene regulert i flere straffebud, herunder seksuell handling uten samtykke i strl. § 297 og misbruk av overmaktsforhold og lignende i strl. § 295. De samme handlingene er straffbare i Norge, men ikke nødvendigvis som voldtekt slik de er i Sverige. Etter dette ser vi at flere tilfeller subsumeres som voldtekt i den svenske straffeloven sammenlignet med den norske.

---

²⁰³ SOU 2016:60 s. 212 og Høgberg og Salomonsen (2010) s. 224

4.6 Hvilket skyldkrav gjelder etter straffebudene?

Skyldkravet er forsett etter både norsk og svensk lovgivning. Kravets innhold varierer imidlertid etter straffebudene, og det er derfor nødvendig med en nærmere sammenligning av forsettsformene.

Hensiktsforsettet – at gjerningspersonen har en viss motivasjon og at følgen er etterstrebet – er straffbart etter begge reguleringene. Visshetsforsettet i norsk rett har flere likheter med innsiktsforsettet etter svensk rett, da begge forsettsformene rammer tilfeller der gjerningspersonen innser eller holder det for sikkert at en risiko vil inntreffe. Eventuelt forsett etter norsk rett har noen fellestrekk med likegyldighetsforsettet i den svenske reguleringen ved at begge går ut på at gjerningspersonen godtar risikoen og likevel utfører den seksuelle handlingen. Felles for reguleringene er at forsettskravet kun rammer tilfeller der gjerningspersonen forstår betydningen av det han eller hun gjør, og har innsikt i følgene av handlingen. Det innebærer at tiltalte verken etter norsk eller svensk rett kan straffes dersom vedkommende faktisk trodde at den seksuelle omgangen var frivillig.

En annen likhet mellom rettssystemene er skyldkravet oppfylt ved grov uaktsomhet. Uaktsomhetskravet etter norsk og svensk rett krever at gjerningspersonen kan klandres for uaktsomheten. For begge rettssystemer vurderes det om gjerningspersonen kunne gjort noe for å få kunnskap om den manglende frivilligheten og om vedkommende burde gjort det. Det tas hensyn til gjerningspersonens personlige forutsetninger og den konkrete situasjonen etter både norsk og svensk rett.

Rettssystemene har videre det til felles at begge skiller mellom bevisst og ubevisst uaktsomhet. Svensk rett definerer bevisst uaktsomhet som tilfeller der gjerningspersonen har innsett at det finnes en risiko for at en viss omstendighet inntreffer, samtidig som vedkommende ikke har reagert med likegyldighetsforsett. Dette samsvarer med norsk rett som definerer denne uaktsomhetsformen som mangel på hensynsfullhet. Ubevisst uaktsomhet defineres i norsk rett som mangel på den oppmerksomhet som kreves. Svensk rett har lik forståelse av uaktsomhetsformen og beskriver den slik at personen burde forstå at en viss virkning kan oppstå, selv om han eller hun ikke faktisk innså risikoen. For både norsk og svensk rett regnes den bevisste uaktsomheten normalt som mer klanderverdig enn den ubevisste. Det er særlig den bevisste uaktsomheten som gir grunnlag for straff etter norsk og svensk voldtektsbestemmelse.

Et annet fellestrekk etter norsk og svensk straffelov er at uaktsomheten må være grov. Det må vurderes om grovhetskravet er sammenfallende etter reguleringene. For begge straffelovene anses uaktsomheten som grov dersom gjerningspersonen har opptrådt sterkt klanderverdig i forhold til frivillighetsaspektet, og virkelig burde foretatt undersøkelser for å komme til kunnskap. Både norsk og svensk rett krever at gjerningspersonen klart har avveket fra det som anses aktsomt og hvor andre åpenbart ville forstått at offeret ikke frivillig gikk med på seksuell omgang. Således rammes bare særlig straffverdige tilfeller der gjerningspersonen har opptrådt hensynsløst eller tankeløst. Hva som ligger i grov uaktsomhet er etter dette likt for norsk og svensk straffelov.

Når det gjelder voldtekt mot barn har både norsk og svensk rett et krav om aktsomhet knyttet til fornærmedes alder. Aktsomhetskravet innebærer etter begge rettssystemene at uvitenhet om barnets riktige alder ikke fører til straffrihet dersom tiltalte kan klandres for uvitenheten. Aktsomhetskravet er strengt etter begge straffebudene, og det stilles ikke krav til kvalifisert uaktsomhet.

Skyldkravet er oppfylt ved forsett og grov uaktsomhet etter begge reguleringene.

Forsettsformene har flere fellestrekk, og kravet til den grove uaktsomheten er sammenfallende etter norsk og svensk rett.

4.7 Fordeler, ulemper og innvendinger

Et argument for å innføre en lovgivning basert på frivillighet er at den statuerer en holdningsendring i samfunnet.²⁰⁴ En slik innføring vil kunne ha en viss normerende virkning ved at det fra lovgivers side tydelig markeres at det ikke er tillatt å gjennomføre seksuell omgang med en person som ikke har samtykket til det. På denne måten kan loven virke forebyggende. På den annen side har det kommet sterk kritikk mot å gjøre symbolske lovendringer for å statuere prinsipper. Straffelovgivningen er statens mest inngripende tiltak, og det er et virkemiddel som bør benyttes med varsomhet.

Det er også trukket frem at man befinner seg på et livsområde som er vanskelig tilgjengelig for strafferettslig regulering, og at seksuelle aktiviteter egner seg dårlig for legislative formregler. Årsaken til dette er at et krav om at det skal foreligge et informert samtykke ved seksuell omgang vil kunne frata den erotiske leken en del av spenningen.²⁰⁵ En særlig

---

²⁰⁴ Likestillings- og diskrimineringsombudet (2013) s. 5

²⁰⁵ Syse (1995) s. 530

utfordring er at spørsmålet om samtykke i praksis sjelden bringes opp før den seksuelle omgangen innledes. Det er imidlertid klart at det etter den svenske reguleringen ikke oppstilles slike formregler, da det ikke er krav om at valget om å delta frivillig er kommet til uttrykk.

Kvinner utgjør den store majoriteten av voldtektsofre. Lisbet Bang (mindretallet) argumenterer i NOU 1997:23 s. 149 med at en lovendring vil gi ofrene bedre mulighet til å bli hørt både av politiet og rettssystemet. Hun mener en lovendring er riktig ut i fra samfunnets interesser og vernet av det enkelte menneskets frihet i samfunnet, og oppmerksomheten bør dreies bort fra de kvalifiserende omstendighetene og i stedet ha økt fokus på samtykke. I svensk lovgivning er frivilligheten i den seksuelle omgangen gjort mer tydelig ved at den aktive part må forsikre seg om at deltakelsen er frivillig. Norsk rett tar utgangspunkt i at det foreligger frivillighet med mindre det motsatte er bevist, og fanger sannsynligvis ikke opp alle former for ufrivillig seksuell omgang. Selv om det ikke er krav om at fornærmede har ytet motstand etter norsk rett, blir det ofte brukt mot fornærmede at hun eller han ikke har gjort dette dersom retten finner at vedkommende ikke var forhindret fra å yte motstand. I tillegg kan det stilles spørsmål ved fornærmedes troverdighet dersom det ikke er fysiske tegn til vold. På denne måten ser den svenske reguleringen ut til å styrke rettsvernet for voldtektsofrene sammenlignet med norsk rett.

På den annen side kan en lovendring i norsk rett hvor samtykkekravet blir mer fremhevet kunne bidra til et svekket rettsvern for voldtektsofre, da det kan stilles et strengere krav til offeret om å si ifra om hva hun eller han ikke vil (aktivitetskrav). Dette aspektet fremheves både i de norske og svenske forarbeidene. Et skjerpet samtykkekrav vil kunne føre til at det rettes et større fokus på offerets atferd i overgrepssituasjonen. Det skyldes at spørsmålet om overgriperen forstod at offeret ikke deltok frivillig er et sentralt bevisstema. Det kan dermed stilles strengere krav til at fornærmede signaliserte at den seksuelle omgangen var uønsket. Hvordan offeret opptrådte frem mot, under og etter hendelsen kan bli av enda større betydning. Det kan føre til et større press på fornærmede under etterforskningen og irettføringen av saken. Imidlertid kan det motsatte hevdes, ved at fokuset rettes over til overgriperen og om han gjorde det som måtte kreves for å finne ut av om deltakelsen var frivillig fra offerets side. Den aktive part må stå til ansvar, og må besvare spørsmål som «hvordan forsikret du deg om at fornærmede ønsket å delta?», som er spørsmål gjerningspersonen slipper å svare på etter norsk lovgivning.

Når man beveger seg bort fra handlinger som oppfattes som soleklare overgrep og lovregulerer tilfeller som befinner seg i en såkalt gråsoner for hva som bør straffes, risikerer man at det går ut over rettssikkerheten til tiltalte. Den svenske reguleringen stiller et strengere krav til gjerningspersonens forståelse da bestemmelsen rammer tilfeller der tiltalte burde forstått at deltakelsen ikke var frivillig. På strafferettens område stilles det særlig strenge krav om presise lover slik at individene skal kunne forutse hvor grensene går.²⁰⁶ Ved den svenske bestemmelsens allmenne utforming risikerer man betydelige tolkningsvanskeligheter og bevisproblem, for eksempel gjennom avklaringsproblemer med hva som innebærer frivillig deltakelse. Det kan dermed oppstå usikkerhet rundt rekkevidden av det straffbare området. Dette utgjør et betydelig rettssikkerhetsproblem da forutberegnelighet er svært viktig i strafferetten. Imidlertid er den svenske bestemmelsen konkretisert både ved å angi hva som skal vektlegges i vurderingen og ved å liste opp omstendigheter der deltakelsen aldri er frivillig. Det skaper en tydeligere avgrensning av det straffbare området og øker forutsigbarheten. På den annen side kan det argumenteres med at slike momentlister er mer uforutsigbare enn klare kriterier. Det taler for at forutsigbarheten ikke er ivarettatt ved den svenske reguleringen.

Voldtekt er en av de groveste seksualforbrytelsene, med tilhørende strenge straffer. Ved å bruke ordet «voldtekt» om handlinger som ikke er preget av vold, trusler eller utnyttning av en person som er ute av stand til å motsette seg handlingen, står man i fare for at definisjonen ikke lengre samsvarer med hva befolkningen oppfatter som voldtekt. På den annen side vil mange hevde at den svenske voldtektsdefinisjonen med manglende frivillighet samsvarer bedre med befolkningens oppfatning.

En utvidelse av voldtektsbestemmelsen vil i en viss utstrekning kunne medføre en økt mulighet til å anmelde seksuelle overgrep, som igjen kan føre til flere domfellelser. Det kan bli lettere å fange opp tilfeller av ufrivillig seksuell omgang hvor vold eller truende atferd er mer eller mindre fraværende. Men det er usikkert hvor stor endring dette vil medføre, da de fleste tilfeller av ufrivillig seksuell omgang også fanges opp av den norske voldtektsbestemmelsen. I de svenske forarbeidene har man vært klar på at det ikke er grunn til å vente seg flere domfellelser for voldtekt etter lovendringen. Det skyldes blant annet at bevissituasjonen fortsatt vil være en utfordring. Ofte foreligger det ikke andre bevis enn partenes forklaringer, som ofte er motstridende. Bevissituasjonen er særlig vanskelig i saker hvor vold ikke har vært et sentralt element. På den annen side vil ikke bevissituasjonen

---

²⁰⁶ Gröning, Husabø og Jacobsen (2016) s. 68-69

nødvendigvis bli mer krevende da det allerede etter gjeldende norsk rett er vanskelig å bevise eksempelvis truende atferd – fordi denne ikke setter spor på kroppen slik som blant annet voldsutøvelse gjør. Videre er det vanskelig å bevise at det er forsett hos gjerningspersonen der manglende frivillighet ikke har gitt seg utslag i noen objektive omstendigheter som utelukker samtykke. Bevisbyrden er verken snudd eller svekket ved en samtykkeregulering.

Norge har som nevnt fått kritikk fra FNs kvinnekommisjon for at manglende samtykke ikke eksplisitt står som det sentrale kriteriet i den norske straffebestemmelsen om voldtekt.²⁰⁷ Imidlertid har Norge ingen rettslig forpliktelse til å innføre en samtykkeregulering i voldtektsbestemmelsen basert på komiteens anbefalinger.

Europadomstolen fremholdt i Bulgariadommen at medlemsstatene etter artikkel 3 og 8 i konvensjonen har en positiv plikt til å innføre lovgivning som effektivt straffer voldtekt, og håndhever denne lovgivningen på en effektiv måte gjennom straffebestemmelser og påtale.²⁰⁸ Videre følger det av dommen at bristende samtykke er grunnleggende kriterium når spørsmålet om voldtekt prøves. Medlemsstatene plikter etter konvensjonen å kriminalisere og effektivt påtale seksuelle handlinger som utføres uten samtykke, selv om offeret ikke har gjort fysisk motstand.²⁰⁹ Etter verken norsk eller svensk lovgivning er spørsmålet om offeret har gjort motstand av betydning ved vurderingen av voldtektsbestemmelsen. I dommen går det frem at det avgjørende ikke utformingen av lovgivningen, men håndhevelsen. Det er dermed ikke noe hinder for å bygge lovgivningen på omstendigheter der gyldig samtykke ikke finnes, slik det er i norsk rett, og likevel hevde at bristende samtykke er grunnspørsmålet i vurderingen. Bristende samtykke trenger således ikke være grunnvilkåret i bestemmelsen. Standarden som følger av Bulgariadommen kan således være oppfylt selv om den aktuelle handlingen ikke kategoriseres som voldtekt. Etter dette er både den norske og svenske reguleringen i samsvar med de internasjonale forpliktelsene som er oppstilt i Bulgariadommen.

Frivillighetsaspektet kommer likevel bedre frem i den svenske straffeloven, og det kan argumenteres med at det er viktig for kvinners rettslige stilling at dette fremgår klart også i den norske straffeloven. På den annen side kan det hevdes at det ikke vil tilføre bestemmelsen

---

²⁰⁷ CEDAW (2012)

²⁰⁸ M.C. v. Bulgaria punkt 153

²⁰⁹ M.C. v. Bulgaria punkt 156-159 og 166

noe, da strl. § 291 allerede retter seg mot situasjoner hvor frivillighet mangler og det allerede ligger en klar forutsetning om at handlingen skjer mot offerets vilje.

Nordisk rettsenhet – at ingen av de nordiske landene hadde en slik regel – ble brukt som et argument for ikke å innføre en samtykkeregulering i norsk rett.²¹⁰ Dette argumentet har fått mindre vekt nå som Sverige har endret loven basert på frivillighet.

Hvorvidt Norge bør innføre en tilsvarende regulering som Sverige er ikke entydig. Som vist over er det tungtveiende argumenter både for og mot. Den svenske reguleringen rammer det klart kritikkverdige forholdet der offeret protesterer verbalt, og gjerningspersonen forstår at deltakelsen ikke er frivillig, men likevel velger å gjennomføre handlingen. Det er på mange måter rimelig at den aktive part må forsikre seg om at deltakelsen er frivillig da dette er utgangspunktet for alt seksuelt samvær. Imidlertid kan det oppstå avklaringsproblemer for hva som regnes som frivillig deltakelse, og dette kan skape problemer med hensyn til forutberegneligheten og tiltaltes rettssikkerhet.

---

²¹⁰ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 64

5 Konklusjon

Det overordnede målet for norsk og svensk voldtektslovgivning er som nevnt å verne om individenes seksuelle integritet og selvråderett.

Gjeldende norsk og svensk voldtektslovgivning tar utgangspunkt i å sikre den negative seksuelle selvråderetten, som dreier seg om at individene ikke skal være utsatt for inngrep fra andre.²¹¹ Hensynet til den negative seksuelle selvråderetten må avgrenses mot hensynet til individenes positive seksuelle selvråderett. Denne dreier seg om friheten til å forme sine egne seksuelle liv og til å disponere over kroppen på den måten de ønsker, uten at den er en trussel for andres seksuelle frihet. Etter dette må den positive og negative seksuelle selvråderetten balanseres mot hverandre. Man må hindre overgrep samtidig som det ikke legges unødige grenser på den enkeltes liv og frihet.²¹²

Straffebudene har det til felles at de begge tar sikte på å fange opp tilfeller der den seksuelle omgangen er ufrivillig. Som nevnt fanger ikke nødvendigvis den norske voldtektsbestemmelsen opp alle tilfeller hvor den seksuelle omgangen er ufrivillig. Men for de fleste tilfeller der samtykke mangler kan det dømmes for voldtekt også etter gjeldende norsk rett. For de tilfeller av ufrivillig seksuell omgang som ikke faller inn under den norske voldtektsbestemmelsen, vil forholdet rammes av andre straffebud. Det kan dermed være betenkeligheter med å innføre en bestemmelse med en så åpen og vid utforming som den svenske, samtidig som hensikten kun er at den skal ramme et begrenset antall tilfeller.²¹³

Høyesterett i Sverige har uttalt at mangel på samtykke er grunnleggende når spørsmålet om voldtekt eller seksuell tvang vurderes, og at forekomst av vold, trusler eller tvang tjener som bevis på at den seksuelle omgangen ikke har vært frivillig.²¹⁴ Dette er fortsatt utgangspunktet for norsk rett, men ikke lengre nødvendig etter den svenske reguleringen da ufrivillighet i seg selv er tilstrekkelig. Den svenske reguleringen tydeliggjør det grunnleggende utgangspunkt om frivillighet i seksuelle relasjoner. Bestemmelsen rammer tilfeller der gjerningspersonen innser at den seksuelle omgangen er ufrivillig, men likevel gjennomfører den – som folk flest anser som klanderverdig. Dette vil ikke omfattes av den norske voldtektsbestemmelsen dersom det ikke foreligger andre kvalifiserende omstendigheter i tillegg.

---

²¹¹ Jacobsen og Aasen (2018)

²¹² Jacobsen og Aasen (2018)

²¹³ Prop. 2012/13:111 s. 31

²¹⁴ NJA 2004 s. 231

Oppsummert er målet om at straffelovgivningen og håndhevingen av den må gi et reelt og effektivt vern mot ufrivillig seksuell kontakt ivaretatt etter både den svenske og norske reguleringen. Voldtekt utgjør et stort samfunnsproblem og en kraftig krenkelse av individets negative integritet og selvråderett – og gjerningen tas på stort alvor i begge rettssystemene.

Litteraturliste

Lover

Norsk lovgivning:

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

Svensk lovgivning:

Brottsbalk (1962:700)

Forarbeider

Norske forarbeider:

NOU 1991:13

NOU 1997:23

NOU 2008:4

Innst. O. nr. 92 (1999-2000)

Ot.prp. nr. 20 (1991-1992)

Ot.prp. nr. 28 (1999-2000)

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009)

Svenske forarbeider:

Prop. 1983/84:105

Prop. 2004/05:45

Prop. 2012/13:111

Prop. 2017/18:177

SOU 2016:60

Juridisk litteratur

Norsk rett:

Andenæs, Johs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* (Oslo 2009)

Andenæs, Johs, *Alminnelig strafferett*, 5. utgave (Oslo 2004)

Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 4. utgave (Oslo 2015)

Frøberg, Thomas, *Alminnelig strafferett i et nøtteskall* (Oslo 2016)

Gröning Linda, Husabø Erling Johannes og Jacobsen Jørn, *Frihet, forbrytelse og straff – En systematisk fremstilling av norsk strafferett* (Bergen 2016)

Matningsdal, Magnus, *Kommentarutgave til Straffeloven - de straffbare handlingene* (Oslo 2017)

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett*, 2. utgave (Bergen 2016)

Syse, Aslak, *Rettsikkerhet og livskvalitet for utviklingshemmede* (Oslo 1995)

Artikler i tidsskrift og artikkelsamlinger

Norsk rett:

Ertzeid, Aina Mee, «Straffeloven § 192 om voldtekt – et supplement til pensum i spesiell strafferett», *Jussens Venner vol. 41*, 2006 s. 337-371

Høgberg, Benedikte Moltumyr og Salomonsen, Torunn, «Voldtektslovgivning på ville veier? – straffeloven § 192», *Tidsskrift for strafferett*, 2010 s. 211-253

Jacobsen, Jørn og Aasen, Henriette Sinding, «Valdtektsdebatten må opp av skyttargravene», kommentar i *Agenda magasin*, 2018

Nesland, Erik Michael, «Det sammenlignende rettsstudium: Refleksjoner over et klassisk tema i norsk rettsvitenskap» i *Rett og toleranse. Festskrift til Helge Johan Thue, 70 år*, Torstein Frantzen, Johan Giertsen, Giuditta Cordero-Moss mfl. (red.) (Oslo 2007) s. 547-556

Rapporter

Thoresen, Siri og Hjemdal, Ole Kristian (red.), «Vold og voldtekt i Norge – En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv», Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (Oslo 2014)

Dommer

Norsk rettspraksis:

Rt. 1912 s. 624

Rt. 1921 s. 827

Rt. 1933 s. 995

Rt. 1938 s. 56

Rt. 1938 s. 614

Rt. 1947 s. 273

Rt. 1970 s. 1235

Rt. 1970 s. 1110

Rt. 1974 s. 1121

Rt. 1983 s. 1222

Rt. 1985 s. 202

Rt. 1988 s. 1383

Rt. 1989 s. 979

Rt. 1990 s. 551

Rt. 1990 s. 319

Rt. 1991 s. 554

Rt. 1991 s. 824

Rt. 1993 s. 963

Rt. 1999 s. 1718

Rt. 2000 s. 40

Rt. 2002 s. 436

Rt. 2003 s. 1727

Rt. 2003 s. 687

Rt. 2004 s. 1553

Rt. 2005 s. 663

Rt. 2006 s. 471

Rt. 2006 s. 431

Rt. 2007 s. 1203

Rt. 2008 s. 917

Rt. 2011 s. 833

Rt. 2011 s. 1412

Rt. 2013 s. 751

HR-2017-968-A

Svensk rettspraxis:

NJA II 1962 s. 174

NJA 1996 s. 418

NJA 1997 s. 538

NJA 2004 s. 231

NJA 2008 s. 1096 II

NJA 2011 s. 563

NJA 2015 s. 501

EMD-praksis:

EMDs dom 4. desember 2003 *M.C. v. Bulgaria*

Andre kilder

CEDAW. *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Norway*. 2012

<https://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW-C-NOR-CO-8.pdf>

Agder lagmannsrett. Høringsuttalelse til «*Høringsnotat om endringer i straffeloven 1902 og straffelovem 2005 (personforfølgelse, voldtekt og andre seksuelle overgrep, formidling av prostitusjon, forberedelse til tvangsekteskap, foreldelsesregler mv.)*» 31. mai 2013

https://www.regjeringen.no/contentassets/148a74343f914cfbbca15244601a2e9a/agderlagmannsrett.pdf?uid=Agder_lagmannsrett

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). Høringsuttalelse til «*Høringsnotat om endringer i straffeloven 1902 og straffelovem 2005 (personforfølgelse, voldtekt og andre seksuelle overgrep, formidling av prostitusjon, forberedelse til tvangsekteskap, foreldelsesregler mv.)*» 04. juni 2013

https://www.regjeringen.no/contentassets/148a74343f914cfbbca15244601a2e9a/ldo.pdf?uid=Likestillings-_og_diskrimineringsombudet

Kripos. *Voldtektssituasjonen 2012*

<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/voldtektssituasjonen-i-norge-2012.pdf>

NRK. *Nobels fredspris for 2018 tildeles Denis Mukwege og Nadia Murad* (2018)

<https://www.nrk.no/urix/nobels-fredspris-for-2018-tildeles-denis-mukwege-og-nadia-murad-1.14235723>

Amnesty International. *Voldtekt – voldtekt er sex uten samtykke. Det vil si seksuell omgang med en person som ikke deltar frivillig.*

<https://amnesty.no/voldtekt>